

OTDK-dolgozat

2025

**NEUMANN JÁNOS EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

LOVASTURIZMUS LAJOSMIZSÉN ÉS KÖRNYÉKÉN

EQUESTRIAN TOURISM IN AND AROUND LAJOSMIZSE

Bujdosó Gréta

Konzulens: Dr. Csordás László CSc

Kézirat lezárásának dátuma: 2024.11.12.

Jelen TDK dolgozat a 2024-2.1.1-EKÖP-2024-00008 projekt keretében jött létre.

„A 2024-2.1.1-EKÖP-2024-00008 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a 2024-2.1.1-EKÖP pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	1
1.1. A témaválasztás indoklása	1
1.2. Problémafelvetés.....	2
1.3. Célok, kutatási kérdések	3
2. MÓDSZERTAN	4
3. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	5
3.1. A turizmus meghatározása	5
3.2. A turizmus jelentősége.....	5
3.3. A turizmus szereplői	7
3.4. A turizmus fő formái.....	8
3.5. A lovasturizmus	8
3.5.1. A lovaságazat meghatározása	9
3.5.2. A lovasturizmusról általában	10
3.5.3. A lovasturizmus kialakulása Magyarországon.....	11
3.5.4. A lovasturizmus fő tevékenységi körei	12
3.5.5. A lovasturizmus jelenlegi helyzete hazánkban.....	13
3.5.6. A lovas szolgáltatók patkós minősítése.....	14
3.5.7. Nemzetközi kitekintés.....	15
3.5.8. A lovasturizmussal kapcsolatos hazai és nemzetközi célok	17
4. A VIZSGÁLT FÖLDRAJZI TERÜLET BEMUTATÁSA.....	20
4.1. Bács-Kiskun vármegye áttekintése	20
4.1.1. Bugaci Ménes.....	21
4.1.2. Pataki Ménes.....	21
4.2. Lajosmizse bemutatása	22
4.3. Lovas létesítmények a környéken	23
4.3.1. A Mizsei Lovastanya.....	24
4.3.2. A Geréby Kúria Hotel és Lovasudvar	24
4.3.3. A Tanyacsárda	26
5. EREDMÉNYEK.....	28
5.1. Az interjú megkérdezés elemzése	28
5.1.1. A létesítményre vonatkozó kérdések értékelése.....	29
5.1.2. A szolgáltatások bemutatása és értékelése	32
5.1.3. A lovas szektor.....	34
5.1.4. Fejlesztések, kitörési pontok.....	35
5.2. A kérdőíves felmérés kiértékelése	36
5.2.1. Demográfiai adatok	37
5.2.2. A hobbi- és versenylovak megoszlása	38
5.2.3. A lovasprogramokon való részvétel gyakorisága és az elégedettség mérése	39
5.2.4. A Lajosmizsén és környékén igénybe vett szolgáltatások	40

5.2.5.	<i>A lovasprogramokon gyakran résztvevők vizsgálata</i>	43
5.2.6.	<i>A magyar lovasturizmusról alkotott vélemények</i>	45
6.	ÖSSZEGZÉS, FEJLESZTÉSI JAVASLATOK	47
6.1.	Összegzés.....	47
6.2.	Fejlesztési javaslatok	49
7.	IRODALOM- ÉS FORRÁSJEGYZÉK	51

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A turizmus GDP-hez való hozzájárulása Magyarországon.....	6
2. ábra: A lovaságazat meghatározása	9
3. ábra: A kitöltők életkorának megoszlása	38
4. ábra: A hobbi lovasok és életkoruk megoszlása	39
5. ábra: A Lajosmizsén és környékén igénybe vett szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettség	41
6. ábra: A kitöltők térségében található lovasprogramokkal kapcsolatos elégedettség	42
7. ábra: A gyakori résztvevők lovakkal való kapcsolatának megoszlása.....	44
8. ábra: A magyar lovasturizmus húzóereje	45
9. ábra: A magyar lovasturizmus problémája	46

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A válaszadók pozíciója.....	29
2. táblázat: A vizsgált lovasturisztikai létesítmények kapacitásainak alakulása.....	30
3. táblázat: A legszívesebben igénybe vett lovas szolgáltatások	32

1. BEVEZETÉS

1.1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Témaválasztásomat egyrészt az indokolja, hogy érdekelnek a turizmussal kapcsolatos kérdések, illetve szabadidőmben szeretek utazni és új helyeket megismerni, felfedezni. Izgalmasnak találom, hogy betekintést nyerhetek más országok, más területek életébe, megfigyelhetem az ottani kultúrát, szokásokat. Másrészt az állatok szeretete miatt indultam el a lovasturizmus irányába, valamint korábban rendszeresen lovagoltam is. Élvezem a lovak társaságát, szeretek a közelükben lenni, tevékenykedni. Nagy örömmel tölt el, ha foglalkozhatok velük.

Területileg azért ezt a környéket választottam, mivel Lajosmizsén élek születésemtől kezdve. Lajosmizse és környéke híres a mezőgazdasági termeléséről, különösen a szamóca termesztéséről. A régióban számos szamócatermesztő gazdaság található, emellett a lovasturizmus terén is rendkívül gazdag lehetőségeket kínál. Az itt élők régóta híresek a lovashagyományaikról, és számos lovasközpont áll az ide látogatók rendelkezésére. A lovak kedvelői számos rendezvényen részt vehetnek ezen a területen. Lajosmizsén található a neves Tanyacsárda, ahol a megrendezésre kerülő lovasprogramok keretében megismerhetik a hagyományos csikós szokásokat, az ott található lófajták jellemzőit, a fogathajtás folyamatait. Lehetőség van mindemellett lovaskocsikázásra, lovaglásra is a csodás természeti környezetben.

Lajosmizse és környéke jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik, ami lehetővé teszi a könnyű elérést más közeli városokhoz. Vonzó célpont lehet azoknak, akik szeretnék felfedezni a vidék szépségeit, a békés, csendes atmoszférát, és élvezni óhajtják a természet közelségét.

A lovas tevékenységek gazdasági és gyakorlati hasznait is érdemes összefoglalni. A turisták más programokkal is összeköthetik a látogatásukat, ezáltal több pénzt is költhetnek az adott településen. Ez a helyi vállalkozások számára bevételt jelent. A lovak gondozása és a velük kapcsolatos teendők munkahelyet teremtenek az emberek számára. A lovassportokról sok helyen olvashatjuk, hogy a gazdagok sportja. Amellett, hogy maga az állat ára is hétszámjegyű összeg, a főbb felszerelések sem olcsók. A fenntartása, eltartása során mérlegelni kell, hogy az otthon tartás esetén tudunk-e eleget foglalkozni a patásunkkal, vagy pedig a bértartás mellett döntünk. Mindkét esetben fedezni kell az

orvosi ellátások díját is. Összességében tehát láthatjuk, hogy jókora költségekkel számolhatunk.

Ami miatt azt gondolom, hogy aktuális ez a téma, az az, hogy a lovasturizmus folyamatos népszerűségnek örvend ebben a régióban. Az állatok társasága alapvetően kikapcsolja, kizökkenti az embert a mindennapi problémák világából, emellett – mivel ezt a mozgással és sporttal is össze lehet kötni – így jótékony hatással van az egészségünkre is. Manapság számos területen találkozhatunk az egészséges életmód fontosságával, és sokan felhívják a figyelmet arra is, hogy figyeljünk magunkra. Az internet és a közösségi média nagyban hozzájárulhat a lovasturizmus népszerűsítéséhez, például az influenszerek/véleményvezérek tapasztalatainak megosztásával vagy a különféle hirdetésekkel több emberhez tudnának eljutni a lehetőségek. A nemrégiben tomboló COVID-19 járvány számos sporttevékenységet felfüggesztett, viszont a lovaglás eredeti formájában megmaradhatott és a szabadban, friss levegőn végezheték továbbra is időtöltésüket a lovak kedvelői. Ezekből kifolyólag döntöttem úgy, hogy ebben a témában szeretnék kutatni.

1.2. PROBLÉMAFELVETÉS

Az emberek általában a vidéki tájakon való tartózkodásuk során pihenésre, nyugodt környezetre és természeti szépségekre vágyanak. Azonban sokan nincsenek tisztában azzal, hogy milyen izgalmas és vonzó programok – például a lovasprogramok – várják őket ebben a régióban. A különböző szórakoztató és kikapcsolódási lehetőségeket kínáló események változatosak lehetnek. Az előzőekben már említett lovaglás, lovaskocsikázás, lovasbemutatók, versenyek, akár díjugratóversenyek is ide tartoznak.

A környéken élő emberek körében ezek „felkapottnak” számítanak, viszont sokan csak átutazóban érkeznek ezekre a településekre. Fontos lenne tehát, hogy felhívják a figyelmet ezekre a lehetőségekre. Ez eredményezheti azt, hogy ne csak átutazóként érkezzenek vidékre a turisták, hanem céltudatosan válasszák azt.

Azt gondolom, hogy a felgyorsuló, modern világban egyre kevésbé foglalkozunk a magyar lovaskultúrával és természeti adottságainkkal, ezáltal feledésbe merülnek a hagyományok, és nincsenek kellőképpen kihasználva a lehetőségek sem.

Mindezeket figyelembe véve a legfőbb probléma, hogy nincs megfelelő marketing kommunikáció a lovastevékenységekkel kapcsolatban. Nincs elég reklám,

hirdetés, és ezáltal sok emberhez nem jutnak el az információk. Kevés és elenyésző az a hely, platform, ahol találkozhatunk a lovas étellel kapcsolatos érdekességekkel, tényekkel.

1.3. CÉLOK, KUTATÁSI KÉRDÉSEK

TDK dolgozatom célja, hogy bemutassam és elemezzem a lovasturizmus jelentőségét, jelenlegi helyzetét és fejlődésének lehetőségeit Lajosmizsén és környékén.

A lovasturizmus olyan turisztikai tevékenység, amelynek keretében a látogatók részt vesznek a lovaglásban és más lovakkal kapcsolatos tevékenységekben. Ez nemcsak azok számára érdekes, akik már jártasak a lovaglásban, hanem azok számára is, akik érdeklődnek a lovakkal való foglalkozás iránt. Célom, hogy bemutassam, hogy milyen előnyökkel jár a lovasturizmus a térség számára. Ezek közé tartozik a gazdasági előny, hiszen az ide érkezők jelentős összeget költenek a lovakkal kapcsolatos szolgáltatásokra és a sok esetben ezzel egybekötött étkezésre is. Az elemzés során felmérem, hogy milyen létesítmények és szolgáltatások állnak rendelkezésre a környéken, illetve, hogy mekkora az érdeklődés a lovasprogramok iránt. A fejlődési lehetőségek vizsgálata során megfigyelem, hogy milyen intézkedésekre, fejlesztésekre lehet szükség a turisták igényeinek kielégítése érdekében.

Az alábbi célok és kutatási kérdések alapján tervezem a felmérések elvégzését:

1. Milyen jövője van a lovasturizmusnak? Milyen kitörési pontjai vannak?
2. A turisták fő motivációi, szokásai, amiért a környékre érkeznek. Miért érkeznek a környékre az emberek? Mely generációt vonzza leginkább? Hányszor vesznek részt lovas eseményeken?
3. A programok ismertsége a lovakat kedvelők körében. Mennyire ismert Lajosmizse és környéke a lovas vendégek és a lovasprogramokat kedvelők körében? Melyek a legkedveltebb programok és tevékenységek a lovasturisztikán belül?
4. A résztvevők elégedettségének felmérése a kínált szolgáltatásokkal kapcsolatban. Milyen tényezők befolyásolják az elégedettséget a lovas szolgáltatások minőségével kapcsolatban? Milyen fejlesztésekre lenne igény?

Ezeket a célokat és kutatási kérdéseket alapul véve tervezem meg a megfelelő felméréseket, hogy megszerezsem a szükséges adatokat és információkat.

2. MÓDSZERTAN

Az előbbiekben megfogalmaztam a kutatásom célját és a megválaszolandó fő kérdéseket is. Ez segít abban, hogy meghatározzam a vizsgálatom irányát és a megfelelő módszereket. A dolgozatom elkészítése során különböző módszereket fogok alkalmazni, hogy minél teljesebb képet kapjak és adjak a témáról. Első lépésként szekunder kutatásként áttanulmányoztam a témáról szóló szakirodalmakat, és megismertem a korábbi kutatásokat, tudományos cikkeket. Ez segített abban, hogy megértem a témával kapcsolatos ismereteket. Az egyes koncepciók, stratégiák áttanulmányozása során tartalomelemzést végeztem. A folyamat alatt 11 könyvet dolgoztam fel, amelyek között szerepel a hagyományos, nyomtatott könyvek mellett elektronikus olvasmány is. Ezek mellett 5 folyóiratcikk, 8 fejlesztési/stratégiai terv, 12 weboldal volt a segítségemre. Az irodalomjegyzékemben megtalálható ezen kívül YouTube videó, doktori disszertáció, jegyzőkönyv és kiadvány is, amelyeket felhasználtam a szekunder kutatás során. Az eddig felsoroltak között 7 idegen nyelvű forrás van, amelyeket olvastam.

Ezután primer kutatásként készítettem egy kérdőívet az előzőekben említett kérdéseket figyelembe véve, azaz azok fő kérdésként szerepeltek, illetve körük épült a felmérés, de természetesen alkérdéseket is feltettem a kitöltőknek (2. számú Melléklet). A helyi embereket és azokat céloztam meg, akik lovakkal foglalkoznak, vagy közel állnak bármilyen lovas tevékenységhez, esetleg lovassporthoz.

A kérdőív mellett három interjút készítettem a környék szolgáltatóival. Ehhez összeállítottam egy kérdéssort (1. számú Melléklet), amit a személyes beszélgetés során feltettem az adott hely képviselőjének.

Az adatgyűjtés után elemzést végeztem a kapott adatokon, megvizsgáltam, hogy hogyan válaszoltak az érintettek. Végül összefoglaltam a megszerzett eredményeket és következtetéseket. Mindezek segítségével rá tudtam mutatni az esetleges hiányosságokra, valamint javaslatokat fogalmaztam meg a további fejlesztésekre.

3. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

3.1. A TURIZMUS MEGHATÁROZÁSA

Kutatásom során az első lépésem az volt, hogy áttekintettem a releváns szakirodalmat. Ez segít az előzetes ismeretek felépítésében, és abban is, hogy megismerjem a már megfogalmazott álláspontokat a témában.

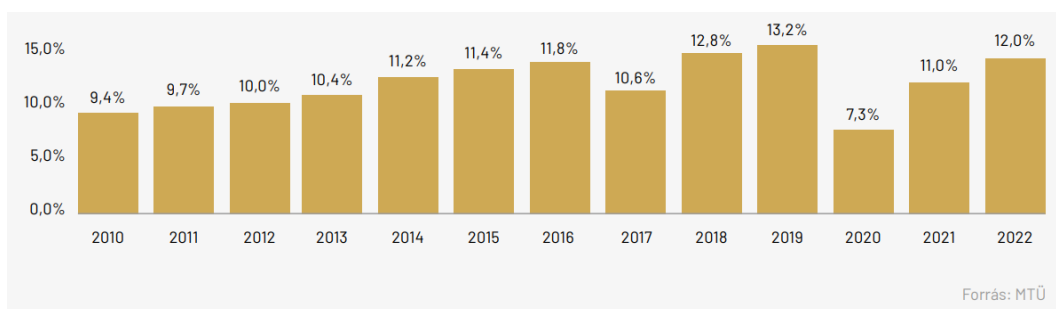
A turizmus lényegének meghatározása az egyik legfontosabb kiindulópont. Számos definícióval találkozhatunk ezzel kapcsolatban, mivel sokan megírták már, illetve azért, mert sokoldalúan meg lehet közelíteni, többféle fogalommal le lehet írni. Ezek között vannak szabad, illetve hivatalos értelmezések is. A turizmus jelentős hatást gyakorol az egyes nemzetek társadalmi, gazdasági és kulturális életére, a társadalmi kapcsolatokra, a szabadság kibontakozására és az emberek életminőségére. A következőkben két különböző megfogalmazást mutatok be. Az első a svájci Hunziker és Krapf 1954-ből származó definíciója, amelyet Michalkó a következőképpen idézett „Az idegenforgalom mindazoknak a kapcsolatoknak és jelenségeknek az összessége, amelyek idegenek utazásából és tartózkodásából erednek, amennyiben a tartózkodás célja nem letelepedés vagy állandó kereseti tevékenység folytatása (Michalkó, 2016, n.a.).” A WTO (World Tourist Organisation) 1989-ben elfogadott Hágai Nyilatkozatában azt olvashatjuk, hogy "A turizmus alatt egyrészt az emberek valamennyi állandó életvitelükön és munkarendjükön (lakás és munkahely) kívüli helyváltoztatását értjük függetlenül azok motivációitól, időtartamától és célterületétől. Másrészt az emberek helyváltoztatásával kapcsolatos igények kielégítésére létrehozott anyagi-technikai és szervezeti feltételek, valamint szolgáltatások együttese (Lengyel, 2004, 79).” A turizmus tehát olyan tevékenységek összessége, amelyeket az emberek végrehajtanak, amikor elhagyják szokásos lakóhelyüket és más helyekre utaznak, legyen az belföldi vagy külföldi úticél.

3.2. A TURIZMUS JELENTŐSÉGE

A turizmus hatásait gazdasági, kulturális, társadalmi, egészségügyi, politikai területen figyelhetjük meg.

Közgazdászként elsősorban és bővebben a turizmus gazdasági jelentőségével foglalkoznék. Befolyásolja a fogyasztást, valuta- és devizabevételt biztosít, növeli a

lakosság munkalehetőségeit, a turisták költségeikkel hozzájárulnak az adóbevételekhez, valamint a kereskedelem és a szolgáltatások fellendüléséhez. Magyarországon a turizmus kiemelt ágazat a nemzetgazdaságban betöltött szerepe miatt. A GDP-hez való közvetlen hozzájárulása 2019-ben 13,2% volt, ami a járvány következtében 2020-ban 7,3%-ra mérséklődött, de 2021-ben már 11%-ra nőtt. A következő évben 2022-ben 12%-ot becsültek, az MTÜ szerint viszont ez több, mint 13% lett. Az MTÜ vezérigazgatója szerint 2023 ismét rekordév lehet a turizmusban (MTÜ, 2023).

1. ábra: A turizmus GDP-hez való hozzájárulása Magyarországon

Forrás: MTÜ, 2023, 15

A globális GDP-ben a turizmus aránya a pandémia miatt 2020-ban 5,3%-ra esett a járvány előtti 10,3%-ról, de 2022-re már 7,6% lett, a 2023. évi várakozás ezek alapján 9,2% köré tehető a WTTC (World Travel & Tourism Council) szerint (WTTC, 2018).

Horváth a WTTC 2022-ben készített felmérésére hivatkozva azt állapította meg, hogy a szálláshely szolgáltatás és a vendéglátás szektorban a foglalkoztatottak száma Magyarországon 2019-ben több, mint 430 ezer, 2020-ban 396 ezer, 2021-ben pedig 405 ezer fő volt (Horváth, 2023).

Kulturális jelentőségét azzal magyarázhatjuk, hogy a turizmus hatással van az emberek művelődésére, a történelmi nevezetességek, helyszínek és kulturális értékek megismerésére. A társadalmi és egészségügyi fontosság szorosan összefügg. A társadalom tagjainak érdeke az egészség megőrzése, a betegségekből való gyógyulás, amely összeköthető az üdüléssel, a pihenéssel és a szabadidő eltöltésével. A politikai légkör is jelentős tényező ebben az esetben. Egy kedvező közeg és a népek harmonikus, nyugodt egymás mellett élése is több turistát tud vonzani a környékre, ezzel növelve a gazdasági eredményeket is.

3.3. A TURIZMUS SZEREPLŐI

Azt gondolom, hogy a turizmus az emberek számára mindig is egy boldogsággal, szórakozással teli időtöltést jelentett. Nagyon szimpatikus volt számomra a következő mondat, melyet a kutatásom során az egyik könyvben olvastam. „Az utazás izgalma, az ismeretlen felfedezése, a változatosság, az idegen kultúrák megismerése elemi vágyként jelenik meg a mai kor emberénél is (Györffy-Villám, 2001, 11).”

Az emberek egyre inkább rájönnek arra, hogy a természetben való tartózkodás még jobb élményt nyújt, ha másokkal – akár a családdal, a barátokkal – együtt élik át, ezért egyre többen választják a közösségi természetjárást. Ezt saját tapasztalataimmal is alá tudom támasztani, mivel amikor időnk engedi mi is nagyobb társasággal indulunk felfedezni új helyeket, akár túrázásról, akár más szabadidős időtöltésről van szó. A turizmus célja általában az új környezet, a kultúrák, látnivalók, élmények felfedezése, valamint a pihenés, szórakozás vagy üzleti célok elérése. A turizmus fogalom egyszerre utal a turisták által végzett tevékenységekre, az infrastruktúrára és a szolgáltatásokra, amelyek a turisták igényeinek kielégítését biztosítják, valamint azokra a hatásokra is, amelyeket a turizmus gyakorolhat egy adott helyre vagy közösségre.

„A turizmus szereplője a látogató vagy utazó, az a személy, aki kevesebb, mint 12 hónapot tartózkodik a szokásos lakókörnyezetén kívüli meglátogatott helyen. Ezen látogatók összességét nevezzük utasforgalomnak. A látogatókat is két különböző csoportra bonthatjuk. Ország tekintetében megkülönböztetünk nemzetközi és belföldi látogatót. A nemzetközi látogató más országba utazik, a belföldi látogató pedig országon belül keres új helyet, amit felfedezhet. A látogatókat idődimenzió szempontjából is csoportosítani tudjuk. A turista az a több napra érkező látogató, aki 24 órát meghaladó ideig tartózkodik a meglátogatott helyen szabadidős vagy üzleti céllal. A napi látogató egy napot tölt éjszakázás nélkül az adott helyen. Ennek két alcsoportja van. Kiránduló minden olyan turisztikai céllal utazó, aki nem lakik a meglátogatott helyszínen, és legfeljebb egy napot tölt el ott éjszakázás nélkül. Átutazó az a más városból érkező látogató, aki a belépéstől számított 24 órán belül elhagyja az adott város területét (Kardos, 2011, 10-11).”

3.4. A TURIZMUS FŐ FORMÁI

A turizmusnak két alapvető fajtát különböztetünk meg, annak függvényében, hogy munkával vagy szabadidős tevékenységgel töltjük az utazás idejét. Előbbit hivatás (üzleti) turizmusnak, utóbbit szabadidős turizmusnak nevezik.

„A szabadidős turizmus alatt tárgyaljuk mindazokat a turisztikai tevékenységeket, amelyek az emberek munkaidején kívüli, legtöbbször önálló döntésen alapuló időfelhasználásból erednek (Michalkó, 2016, n.a.).” Az emberek fő szándéka ilyen esetben a feltöltődés, kikapcsolódás a mindennapi élet egyhangúságából. Az ilyen utazások során a személy maga határozza meg a célpontját, az utazás idejét és a tartózkodás hosszát is. „A hivatásturizmuson az egyén foglalkozásának végzésével összefüggésbe hozható utazásokat értjük (Michalkó, 2016, n.a.).” Ide tartozik tehát minden olyan tevékenység, amely az ismeretszerzést és a társas kapcsolatok kialakítását szolgálja a munkavégzés mellett, beleértve az üzleti célú utazásokat, a kongresszusokon való részvételt és a szakmai kiállításokon való megjelenést.

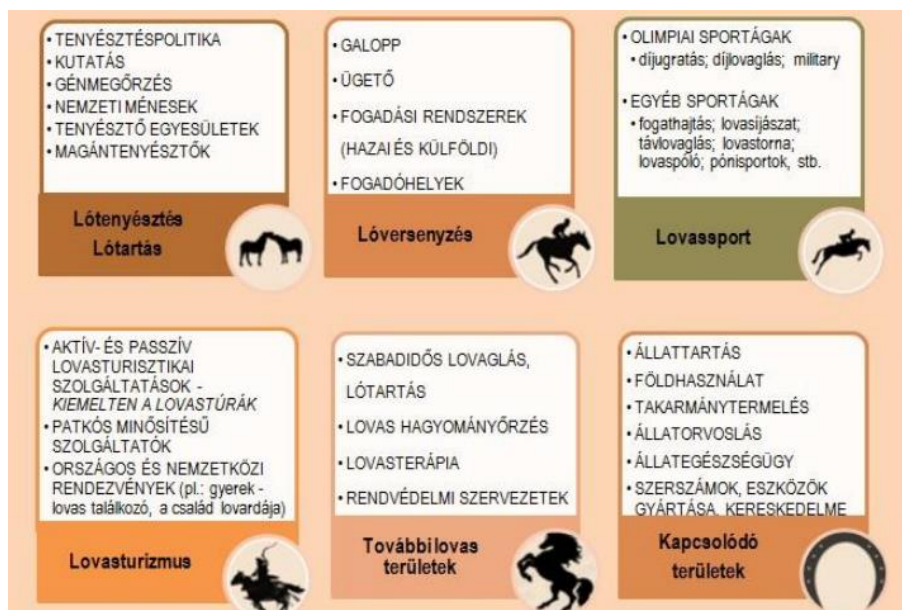
A turizmus tevékenységének jellegéből eredően megkülönböztetünk aktív és passzív turizmust. Az aktív turizmus olyan tevékenységeket jelent, amelyek fizikai aktivitást és részvételt igényelnek. „Az aktív turizmus esetében a turista utazásának motivációja valamilyen fizikai aktivitást igénylő szabadidős vagy sporttevékenység gyakorlása (Jászberényi, Boros, Miskolczi, 2022, n.a.).” A passzív turizmus viszont olyan tevékenységeket jelent, amelyek inkább pihenést, kikapcsolódást és megfigyelést jelentenek.

3.5. A LOVASTURIZMUS

Ebben a fejezetben, illetve ennek alfejezeteiben a lovasturizmust próbálom bemutatni. Így szó lesz a lovaságazat meghatározásáról, a lovasturizmusról általában, annak kialakulásáról, magyarországi helyzetéről, a lovas szolgáltatók patkós minősítéséről, valamint a lovasturizmussal kapcsolatos hazai és nemzetközi célokról.

3.5.1. A lovaságazat meghatározása

A lovaságazatot szűkebb és tágabb értelemben is meg lehet határozni. Szűkebb értelemben azokat a területeket foglalja magába, amelyek működésének központi eleme a ló. Ide tartozik tehát a lótenyésztés, a lóversenyzés, a lovassport, a lovasturizmus, a lovasterápia, a szabadidős lovaglás és a lovas hagyományörzés is. Tágabb értelemben a lovaságazatba beleértünk minden olyan kapcsolódó területet is, amelyek nélkül az ágazat nem működne (2. ábra). Ilyen például a takarmánytermelés, az állategészségügy, a szerszámok, eszközök gyártása és kereskedelme (Kincsem-program, 2012, 5).

2. ábra: A lovaságazat meghatározása

Forrás: Kincsem – Nemzeti Lovasprogram, 2012, 5

A lovaságazat tehát egy nagyon összetett és komplex egység. Emellett pedig jó néhány területtel is összekapcsolható, mint például a sport, a foglalkoztatás, a turisztika, a nemzetgazdaság, az agrárgazdaság, az egészségügy, a kultúra, a hagyományörzés és a környezetvédelem (Lovas Szakmai Munkacsoport, 2010, 6). „Számos gazdasági ággal, rendszerrel van szoros összefüggésben, kölcsönhatásban. Az összefüggésekből az is látszik, hogy a lovaságazat fejlesztése is csak összefüggéseit felmérve, rendszerben képzelhető el hatékonyan (Lovas Szakmai Munkacsoport, 2010, 6).” Ez azt jelenti, hogy nem elég kiválasztani egy területet, hanem a különböző ágazatok megfigyelésével, vizsgálatával kellene elkezdeni a fejlesztést.

3.5.2. A lovasturizmusról általában

„A lovasturizmus a lóval, lovaglással kapcsolatos turisztikai tevékenységek összefoglaló fogalma (Jászberényi, et al., 2022, n.a.).” A lovasturizmus tartalma szegmensein keresztül határozható meg. Egyfajta gyűjtőkategória, melynek kis része hivatásturizmus, így inkább a szabadidős turizmus, illetve azon belül konkrétan a hobbiturizmusok közé sorolható.

Az emberek természeti környezetben élvezhetik a friss levegőt és a mozgást, miközben a lovak társaságában vannak, és kiélhetik a kirándulási vágyukat. A turista szempontjából az aktív lovasturizmus olyan tevékenységet jelent, ahol részt vesznek a lovaglásban vagy egyéb lovas tevékenységekben. Lehetnek tapasztalt lovasok, akik izgalmas lovastúrákon gyakorolhatják tudásukat, vagy kezdők, akik oktatást kérnek a lovagláshoz. Azt gondolom, hogy nincs más ilyen természetközeli élmény, amely ilyen szoros kapcsolattal jár egy társállattal, és amely lehetőséget nyújt arra, hogy az állattal összhangban részei legyünk a természetnek.

A passzív lovasok a lovasbemutatókon és fogattúrákon való részvételt helyezik előtérbe. Számukra a ló látványa és jelenléte nyújtja a legnagyobb vonzerőt (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2009, 6-7). Nem feltétlenül szeretnék szorosabb kapcsolatba kerülni az állattal, viszont örömmel nézik azok mozgását, a különleges lovasmutatványokat. Azt gondolom, hogy ezen kategória hozható összefüggésbe a hivatásturizmussal. Azok az emberek, akik a környékre érkeznek konferenciákra, csapatépítő- és egyéb tréningekre, az időtöltésük alatt részt vesznek lovasbemutatókon, mivel ez egy jó kiegészítése lehet a programsorozatuknak.

A belföldi kereslet az aktív lovasturizmus irányába jelentősebb, míg a külföldiek esetében inkább a passzív, mivel őket az országról hallott és hangoztatott sajátosságok érdeklik. A ló erőt, szépséget és alázatot sugalló állat, így mindkét esetben a ló jelenléte nyugtató és boldogító hatással van az emberekre (Fehér, Kóródi, 2008).

3.5.3. A lovasturizmus kialakulása Magyarországon

A magyar nép élete a történelem során szorosan összefüggött a lóval. A hazánkról alkotott kép szerves részét képezi a ló, amelyről már a honfoglaláskor is tanúbizonyságot tettek a lovasok.

Magyarországon jelentős szerepet kaptak a lovak, és nagy történelmi hagyományai vannak a lótenyésztésnek, a lovassportnak és a lovaglásnak, ezért általában a magyarokat lovas nemzetnek tartják. Véleményem szerint a lovasturizmusnak nagy jelentősége van hazánkban, hiszen ez az egyik vonzereje a magyar idegenforgalomnak. Szabadon lehet lovagolni a legszebb tájakon, réteken és erdőkben, így felfedezve a természet rejtett kincseit. A ló az elmúlt évtizedekben a mezőgazdasági folyamatokon túlmenően kulturális és hagyományőrző funkciókat kapott. Megfigyelhető, hogy hazánk már 90 éve vonzza a külföldi turistákat (legyenek azok aktív vagy passzív turizmusban résztvevők) a szervezett lovastúrákkal, illetve a hagyományos elemekkel színezett lovasbemutatókkal (Obádovics, 2021).

Az első lovasbemutatót 1932-ben tartották Bugacon. Az ezt követő időszakot tartják a hazai lovasturizmus kezdetének. Ezelőtt a lovakat a mezőgazdaságban, közlekedésre, haszonállatként, valamint hadászati célokra használták. A bemutatók lehetőséget teremtettek arra, hogy a lovakat más szemszögből is megismerhessék az emberek (Györffy-Villám, 2001).

Az első lovastúrára 1962-ben került sor a Balaton környékén. A 70-es évektől kezdődően rohamos fejlődést figyelhetünk meg. Megnőtt a szervezett túrák és a programok száma. Egyre több város csatlakozott ezekhez a kezdeményezésekhez, és megjelentek a magán lovasiskolák. Nagy lépést jelentett a lovastúra hálózatok kialakítása az állomásokkal, ahol szállást és étkezési lehetőséget is kínáltak az oda érkezőknek. A lovasturizmus fénykora a 80-as évekre pozícionálható, ekkor két fő szervező iroda, az IBUSZ és a Pegazus Tours is indított tereplovaglásokat (georgikon.hu, 2024).

Magyarország lovasturizmusának fejlődését elősegítették a természeti adottságok is, mivel a táj jellege kedvez a lovasoknak. A lovak számára többnyire kedvezőek a talajviszonyok, illetve az ország területén kevés a magashegység, valamint sok a sík terület. A települések közötti nagy távolságok lehetőséget adnak a tereplovaglásra (Németh, 2004).

A rendszerváltás idején a lovas létesítmények 98%-a magánkézbe került, viszont a tulajdonosok nem tudták, hogy mire használják az állatokat. Ennek apropójaként kezdődtek a lovagoltatások (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2009, 12).

Idővel egyre több egyesület, lovarda és lovasközpont jött létre. Megalakult 1996-ban a Magyar Lovasturisztikai Szövetség, majd 1998-ban létrehozták a lovaslétesítmények minősítési rendszerét. Nagyobb figyelmet kapott ebben az időszakban az oktatás, a lovastáborok szervezése, illetve a terápiás lovagoltatás is (georgikon.hu, 2024).

3.5.4. A lovasturizmus fő tevékenységi körei

Az előzőekben már említettem az aktív és passzív lovasturizmus közötti különbségeket, ebben a fejezetben viszont szeretném kifejtetni azokat a feladatokat, tevékenységeket, amelyeket a lovasturizmus magába foglal. „A lovasélet ugyanis munka is, szakma, hivatás is, de mindenekelőtt életforma (Györffy-Villám, 2001, 19).”

A passzív részvétel szempontjából két rendezvényfajtát különböztethetünk meg. Az időponthoz és helyhez kötött rendezvények, amelyek legtöbbször a történelmi lovasjátékokat idézik fel hagyományőrző egyesületek előadásában. „Olyan programok tartoznak ide, amelyek adott helyen bizonyos évfordulóhoz, történelmi eseményhez vagy más hagyományokhoz kötődnek (Györffy-Vilám, 2001, 27).” A folyamatosan működő bemutatók pedig az olyan előadásokat foglalják magukba, amelyek a hagyományos puszta lótarásra épülnek. „Az elmúlt évtizedekben kialakult egy sajátosan magyar bemutatótípus, az ún. pusztaprogram (Györffy-Villám, 2001, 28).” Ezeket a bemutatókat eredeti népviseletben adják elő. A program során számos izgalmas elem jelenik meg, mint például a karikás ostor használata, a csikós ügyességi számok, a népi fogatok, azaz a pusztaprogram ötös vagy a pusztaprogram tízes egyedülálló produkciója.

Az aktív lovasok tekintetében három létesítményt különböztethetünk meg. Az első ilyen a lovasudvar, amely „egyszerű szolgáltatásra, lovardai és tereplovaglásra rendezkedett be”. A lovasiskola „mindazon szolgáltatásokat nyújtja, mint az előző kategória, de mint a neve is mutatja, lovasoktatást is végez”. A lovasklub pedig „versenyzők nevelésével, versenyrendezéssel is foglalkozik egy vagy több szakágban, ennek megfelelően leigazolt versenyzői vannak” (Györffy-Villám, 2001, 29-30).

3.5.5. A lovasturizmus jelenlegi helyzete hazánkban

Magyarország egyedi jellemzői különleges lehetőséget biztosítanak a lovasturizmus számára. Az előbbieken is említett természeti környezet, a tereplovaglási lehetőségek – melyeket leginkább a szabadon járható földutak tesznek lehetővé –, illetve a nagy érdeklődés a lovak iránt, ideális körülményeket teremt a lovasturizmus számára (Bodnár, 2005, 223).

Fontos tisztázni, hogy a lovasturisztikán belül melyek azok a szolgáltatások, amelyeket a vendég igénybe tud venni. Szűkebb értelemben ide tartozik a futószárazás, a lovardai bérlovaglás, a tereplovaglás, a túralovaglás, a fogathajtás. Tágabb értelemben ide lehet sorolni a sportturisztikai szolgáltatásokat is, mint edzőtábor a sportolóknak vagy lovastábor a gyerekeknek, valamint a különféle oktatásokat. Speciális terület a gyógylovaglás, ami a gyógyturisztika és a lovasturizmus kapcsolódása (Hansághy, 2000, 76).

A kereslet és a kínálat elemzése során egy 2007-ben készült felmérés szerint a magyarországi lovasturizmusban résztvevők száma folyamatosan növekszik, és fiatalodó tendenciát mutat. A belföldi vendégek pedig nagyobb számban vannak jelen ezekben a tevékenységekben, mint a külföldiek. A kínálat szempontjából a legfontosabb tényezők közé tartozik az, hogy egyre szigorúbb minősítési rendszert használnak, illetve kiváló magyar lófajták állnak rendelkezésre az igények kielégítésére (Szűcs, 2007).

Lóska János a Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség elnöke egy 2021-ben tartott konferencián elmondta, hogy az elmúlt években létrejött több, mint 2300 km digitálisan kijelölt lovastúra útvonal, 42 lovas megálló kiépítésével és 18 információs ponttal. Kifejlesztettek egy térképet is annak érdekében, hogy könnyebb legyen a lovagolni vágyók eligazodása. Ez egyszerűen letölthető egy applikációval. A résztvevő szolgáltatók folyamatos képzését is lehetővé teszi a szövetség mind lovastúra vezetőik, mind a lovas kísérők esetében különféle workshopok szervezésével (Aktív Magyarország, 2022).

Fontos megemlíteni, hogy három fő keresleti csoportot különböztethetünk meg a lovasturisztikán belül. A lovasok, akik magas szintű tudással rendelkeznek a lovak terén és általában a színvonalas lovasversenyek – például a díjugratás – iránt érdeklődnek. Sokan közülük saját lóval is rendelkeznek. A hobбилovasok azok, akiknek az érdeklődésük konkrétan a lóra és minden olyan dologra összpontosul, amely a lóval kapcsolatos. A harmadik kategória a lókedvelők csoportja, akiknek óriási élményt jelent, ha alkalmuk

nyílik például lóra ülni, ők azok leginkább, akik a lóversenyek lelátóin képviseltetik magukat (Bodnár, 2005).

3.5.6. A lovas szolgáltatók patkós minősítése

A Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Egyesület 1998 óta működik szakmai érdekvédelmi szervezetként. Fő feladatai közé tartozik a szolgáltatók továbbképzésének szervezése, a lovas létesítmények eredményes működésének elősegítése, illetve a lovas szolgáltatók patkós minősítési rendszerének működtetése. „A szervezet által kidolgozott rendszer, mely az első lépcsője volt a minőségi szolgáltatások megteremtésének. Európában elsőként és egyedülálló módon jött létre.” Számos pozitív változás következett be, mint például a szolgáltatást nyújtó személyek szakmai alkalmassága mellett a lovak alkalmassága (Jászberényi, et al., 2022).

A patkós minősítés szempontrendszere kiterjed egyrészt a környezeti adottságokra, ide tartozik az épületek állapotának vizsgálata, a terület alkalmassága és a higiénias feltételek biztosítása. A lovak tartásával, alkalmasságával kapcsolatos szempontokat is figyelembe veszik. Ezen belül a tartástechnológiai körülményeket, a lovak kiképzettségének fokát, a kezelhetőséget, az egészségügyi állapotot nézik. A harmadik szempont a lovas szolgáltatásokkal kapcsolatos tényezők. Felmérik a színvonalukat, a használt szerszámok állapotát, tisztaságát, a szolgáltatások ár-érték arányát. A személyi összetevő alatt a lovas szakemberek, a személyzet alkalmasságát vizsgálják nyelvtudás, balesetmegelőzés szempontjából. Az ötödik elem pedig az egyéb programokat és lehetőségeket foglalja magába, azaz azt, hogy milyen más rendezvények, programok, milyen étkezési, szállási lehetőségek vannak, és milyen minőségben találhatók a környéken. Minden szempontot 1-5 skálán pontoznak, így az összesen kapható pont 25. Az összesítéskor pedig kiderül, hogy milyen minősítést kapott a hely (Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség, 2023).

3.5.7. Nemzetközi kitekintés

Fontosnak tartom, hogy ne csak a magyarországi lovasturizmus helyzetét ismerjem meg, hanem más országok esetében is megfigyeljem, hogy hogyan kezelik ezt a szektort, és milyen lehetőségeik vannak az adott területeken a lókedvelőknek.

Az első mű, amit elolvastam a témával kapcsolatban útmutatóként szolgálhat azok számára is, akik lovagolni szeretnének, vagy meg szeretnék ismerni a lovakkal való kommunikáció legfontosabb alapelveit és szabályait (Delano, 1995, 55). Az amerikai író olyan információkat szolgáltat, amit az amerikai és az angliai oktatások során tanítványainak is átad. Kiemeli a könyvben, hogy a lovaglás egy új nyelv tanulásához hasonlítható. Lehetővé teszi ez a tudás az állattal való beszélgetést, segít megérteni a lovat, és helyesen kezelni a viselkedését. Mint sok más élőlényt, őket is tanítani kell, meg kell értetni velük mi az a feladat, amit kérnek tőlük. Fontos, hogy ne erőszakkal próbálják elérni az emberek azt, amit elvárnak, mivel a ló is egy olyan lény, akinek saját érzései és tulajdonságai vannak. Ezek közül talán a legfontosabbként említhető, hogy soha nem felejtene, így emlékeznek mind a jó, mind a rossz dolgokra, amiket tesznek velük (Delano, 1995, 55).

Egy felmérés szerint Amerikában 2003-ban több, mint 5 millió háztartásban van ló, és a teljes lópopuláció körülbelül 13,5 millióra tehető. Ez egy olyan helyen, ahol az emberek már az első világháború után áttértek az autózásra elég soknak tűnik (Korda, 2003, 1).

A lovaglás a franciák kedvenc sportjai közé tartozik. Mintegy 7 ezer klub van, ahol ezt a tevékenységet lehet gyakorolni (Michelot, et al., 2010, 6). A tréningekre járók számát 1 millióra becsülik. Több, mint 600 ezer engedélyezett és leigazolt versenyző van az országukban, de ezek között nem szerepelnek azok, akik csak alkalmi versenyzők. A Francia Lovas Szövetség felel az engedélyek kiadásáért, a képzések szervezéséért és a sportszabályok kidolgozásáért is. Egyik ága az Országos Lovas Turisztikai Bizottság, amely a lovasturizmussal kapcsolatos ügyeket intézi. Franciaországban nagyjából 80.000 kilométer áll rendelkezésre a tereplovaglás kedvelőinek. Ezeket az útvonalakat különféle speciális jelzésekkel látják el annak függvényében, hogy például természeti parkon halad át, vagy hogy egy tematikus útvonalra tért a túrázó. Rengeteg lehetőség áll rendelkezésre a lovaglás szerelmeseinek akár western, hegyvidéki, vagy tengerparti lovaglásról legyen szó. Számos rendezvény közül választhatnak egész évben az érdeklődők. Szeptemberben tartják a „lónapot”, ahol közel 1.500 klub nyitja ki kapuit, és egy nyílt nap keretein belül

ismerkedhetnek meg az emberek a tevékenységükkel. Októberben a calvados-i lófesztivál kerül megrendezésre, valamint az Equita' Lyon show, ahol a szakemberek, valamint a rajongók és a lovak is részt vesznek. Decemberben van a legnagyobb programsorozat, amelyet Párizsban tartanak. Kiállítások, bemutatók, versenyek tömkelege várja a látogatókat két héten keresztül, ahol gyártókkal, forgalmazókkal, bizottságok tagjaival és utazásszervezőkkel találkozhatnak az oda érkezők, akik izgalmas túraötletekkel is szolgálhatnak. „Egy 2008-ban készült felmérés szerint összesen 137.252 résztvevője volt az eseménynek (Michelot, et al., 2010, 39).”

A Nemzetközi Lovasturisztikai Szövetséget 1975-ben Franciaország kezdeményezésére hozták létre annak érdekében, hogy a nemzeti lovasturisztikai szervezeteket összehangolja, és segítse fejlődésüket. „Közel 30 tagországa van világszerte. Különböző pályázatokat, találkozókat, bajnokságokat és versenyeket szerveznek. A legutóbbi jelentős eseményük a 2024. május 3-án kezdődött Nemzetközi Lovasturisztikai találkozó, amelyet Rómában rendeztek meg. Fő témáik között szerepel a lovasturizmus és a parkok és útvonalak szerepe is (Nemzeti Lovasturisztikai Szövetség, 2024).”

Spanyolország ugyancsak számos kincset rejt, melyeket lóháton fel lehet fedezni. Több, mint 40 tanúsított lovas útvonal található az országban, amelyek ötletes neveket viselnek. Ilyen például a „Don Quijote lóháton” útvonal, ami a regény részét képező területen halad, vagy a „Vulkáni útvonal”, melynek során a Valenciában található megközelíthető vulkánt tudják megtekinteni az oda látogatók. Spanyolországban mintegy 10.000 kilométernyi tanösvény alkalmas lovaglásra. (spain.info, 2024)

Világszerte számos lovas vakáció közül választhatunk érdeklődési körünknek megfelelően. Az Equitours utazási ügynökség honlapján rengeteg lehetőséget megtekinthetünk. Észak-Amerikában Arizona, Florida, Oregon, Texas vagy éppen Utah területén is barangolhatunk (equitours.com, 2024). Fontos megemlítenem a legismertebb lóversenyt is. Ez a Kentucky Derby, amit minden év májusának első szombatján tartanak, 2024-ben immár 150. alkalommal. Latin-Amerika magasan fejlett lókultúrával rendelkezik. Közép- és Dél-Amerika tájain betekintést nyerhetünk Argentína, Belize, Brazília, Chile, Kolumbia, Costa Rica, Ecuador, Mexikó, Peru, illetve Uruguay vadregényes térségébe. „Meglátogatja a mexikói királylepkék fészkelőhelyeit, Belize maja romjait, Costa Rica esőerdőit, a perui Inka Birodalom félelmetes romjait, Argentína pampáit vagy Dél-Chile gleccsereit (equitours.com, 2024).” A legizgalmasabb utaknak az afrikai túrákat emelném ki. Páratlan élménnyel szolgálhatnak a hely érdekességei, mint

például a törzsek, vagy a lenyűgöző állatvilág. Élvezetes kirándulás lehet az, amikor a zsiráfok, zebrák, antilopok természetes élőhelyét tekinthetjük meg lóháton. Ilyen útvonalakon mehetnek végig Kenyában, Marokkóban, Mozambikban, valamint Tanzániában is. Ázsiában opcióként szolgálhat India, Mongólia és Japán. Ausztráliában és Új-Zélandon is számos kaland várja azokat az érdeklődőket, akik a hosszú, homokos partok szerelmesei. Európa országában közel 40 utazás közül lehet választani. Meg lehet tekinteni például Franciaországban a bordeaux-i szőlőültetvényeket, Olaszországban a Toszkán falvakat, Svédországban az északi fényt, de lehet lovagolni Görögországban a krétai ösvényeken, Izlandon a Thor völgyi utakon. Spanyolországban is számos vezetett túra közül választhatunk (equitours.com, 2024).

Érdekes volt látni, hogy ez a nemzetközi weboldal Magyarországot is kiemeli, mint lehetséges utazási célpontot Európán belül. Olvashatunk egy rövid áttekintést, amelyben megemlíti a mai magyarok őseit, a híres lovasíjászokat, a hagyományokat és a széles körű lófajta állományt. „A várostól távol az ország nagyon vidékies. Nagy része vad erdő és nyílt mezőgazdasági terület, kis falvakkal, így ideális a lovagláshoz (equitours.com, 2024).” A térséget a „Homoki Lodge” túra során ismerhetik meg az ide érkezők. A hely kultúráját, látnivalóit egy öt napos túra során tekinthetik meg a lovasok. Azt gondolom, hogy a jurtákban, kunyhókban való szállásoltatás már önmagában is nagy élménnyel szolgálhat. A főszezon az oldal leírása szerint a májusi, júniusi, a szeptemberi és az októberi időszak, ezért érdemes ilyenkor érkezni erre a területre (equitours.com, 2024).

3.5.8. A lovasturizmussal kapcsolatos hazai és nemzetközi célok

A Kincsem Nemzeti Lovas Program foglalja magába a legfontosabb célokat, amelyeket szeretnének elérni a lovas tevékenységekkel kapcsolatban. Egy 2022-ben megjelent kiadvány szerint hét prioritási pontja van a programnak, amelyek közül kiemelt a lovaskultúra iskolai oktatásba való integrálása (Dallos, 2022).

A Kincsem hivatalos munkaanyagát olvasva látható, hogy több területre fókuszálva adják meg a kitűzött célokat, majd azokat az intézkedéseket, amelyekkel elérhetőek lesznek (Kincsem-Program, 2012). Az első cél a lótenyésztéssel kapcsolatos, vagyis, hogy az őshonos lófajták génjeit meg tudják őrizni. Ehhez az kell, hogy a meglévő méneseket megvizsgálják. A nemzeti lovaskultúra oktatását említik másodiknak a köznevelés rendszerében. Ezalatt az általános iskolások alapoktatását értik, amelyet már

az előzőekben én is jeleztem. A kormányzat, az oktatási intézmények és a társadalmi szervezetek összehangolt munkája szükséges a megvalósításhoz. A következő cél az, hogy Magyarország Európa vezető lovasbarát turisztikai régiójává váljon. Jogszabályok megalkotása, a szakemberképzés és továbbképzés, illetve a Patkós minősítési rendszer továbbfejlesztése vezethet a végrehajtáshoz. A lovassportokban az eredményességen szeretnének javítani az olimpiai szakágban, ehhez az egyes kiemelt rendezvényeket kellene támogatni, és a lovaskultúra oktatásán keresztül a sporttal való ismerkedés lehetőségét megteremteni már az általános iskolás korúaknak. A lóversenyzéssel kapcsolatos jelenlegi szabályozásnak csak egy lóverseny-törvény megalkotása vethet véget. Ezek mellett fontos a szakoktatás, a lovas szakemberképzés és a kiemelt létesítményfejlesztés is (Kincsem-Program, 2012).

A marketingtevékenységük megfogalmazásakor sorra vették a hazai és a nemzetközi célokat. A nemzetközi célok között említették a magyar lovas nemzet imázsának felépítését, a magyar lófajták megismertetését, a jelentős nemzetközi lovassport és lóverseny rendezvények tartását, a magyar lovasíjászat, a magyar huszár nemzetközi súlyának erősítését, valamint a szabad tereplovaglás kiemelkedő szerepének erősítését az európai régiók közül. A hazai célokba pedig belefoglalták a lovaglás népszerűsítését, a magyar lófajták piacának fejlesztését, sőt még a gyereklovakok számának növekedését is (Kincsem-Program, 2012).

A Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia tervezetben az olvasható, hogy a lovastúrákkal a hobbi lovaglók lehet potenciálisan megszólítani, ebből adódóan nagy a növekedési potenciál. A lovastúrázók visszatérő vendégek, és általában egynapos túrákon vesznek részt jellemzően azon a területen, ahol a lovukat tartják, vagy ahonnan a lovat bérlik. A legfőbb céljuk ezáltal az, hogy továbbfejlesszék a magyarországi EUROHORSE és egyéb lovastúra útvonalakat, és az ezekhez kapcsolódó lovasturisztikai központokat hozzanak létre. Az útvonalak tervezését a 2021-2023 időszakra, a kiépítésüket pedig 2023-2028 közöttre kalkulálták (Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia, 2022).

Györffy-Villám szerint alapvető szükséglet az oktatási rendszer kidolgozása is, valamint abból adódóan, hogy számos területtel összekapcsolható, azok figyelemmel kísérése és kezelése is fő feladatként említhető. „A lovasturizmus olyan vállalkozás, mely jóval túlmutat az alaptevékenységen. A lovasiskolák működése nemcsak a néhány ezer szakmabelinek nyújt megélhetést, hanem fellendíti a vendéglátók forgalmát, a szállodák kihasználtságát és a környék kereskedelmét is. A lovasturizmus közvetve felkelti az érdeklődést a magyar kultúra iránt, és elősegíti értékeinek bemutatását. Közvetlen

serkentője a lovassportnak és az egészséges életmódra való nevelésnek” (Gyórfy-Villám, 2001, 158).

4. A VIZSGÁLT FÖLDRAJZI TERÜLET BEMUTATÁSA

4.1. BÁCS-KISKUN VÁRMEGYE ÁTTEKINTÉSE

Az Alföldről, illetve magáról a vidékről az emberek első gondolatai között szerepel az állattartás, ezáltal ehhez a területhez kapcsolhatják a lovakat is. Bács-Kiskun vármegye – mint ahogyan már megállapítottam az előzőekben is – méltán híres a hagyományőrző programjairól is. A megyében szinte egymást érik a lovasbemutatók, különböző lovas versenyek és azok a helyek, ahol aktívan részt vehetnek az érdeklődők a lovassportok megismerésében és gyakorlásában. Ezek a létesítmények szerves részét képezik a megyei turizmusnak.

Bács-Kiskun vármegye turizmusfejlesztési stratégiájában olvashattam arról, hogy milyen célokat fogalmaztak meg a lovasturizmussal kapcsolatban. Prioritást élvez terveik között a lovastúraútvonalak fejlesztése a „Bejárható Bács-Kiskun” projektsomagon belül. Külön említik az „ökoturisztikai szemlélet alkalmazásával az aktív és a falusi turizmus fejlesztését” is, amelyen belül a lovastanyák és a tereplovaglást biztosító helyek korszerűsítését fogalmazzák meg. Nagy hangsúlyt fektetnek a szakemberek képzésére, mivel ennek eredménye lesz az is, hogy javuljon mind az aktív, mind a passzív lovas turisztikai tevékenységek színvonala. Ezt elősegítheti, hogy a területen magániskola és állami képzőintézmény is található, ahol ez megvalósulhat (Bács-Kiskun megye turizmusfejlesztési terve, 2016).

Egy konferenciát tartottak 2013-ban, amelynek keretében a lovasturizmus fejlesztésének lehetőségeit vitatták meg Magyarország és Szerbia tekintetében. A „Szerb-magyar összefogás a lovasturizmusért” című cikkben arról olvashattam, hogy Kecskés László a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Területfejlesztési és Területrendezési Irodájának akkori vezetője arról nyilatkozott, hogy szeretnének egy olyan lovas útvonalat kialakítani, amely egészen Szerbiáig tartana. Ehhez viszont minél több lovasközpontnak csatlakoznia kell a kezdeményezéshez, mivel maximum 20 kilométernyi út lehet két találkozási pont között (Hírösvény, 2013, 5). A projekt 2013 márciusa és 2014 szeptembere között meg is valósult. Közel 1300 kilométeren 8 lovastúra közül választhatnak a területre érkezők (lovak.hu, 2024).

Bács-Kiskun vármegye székhelyét, Kecskemétet 2006-ban Magyarország lovasfővárosaként említették, miután a lovassportokban színvonalas és nemzetközi versenyeket rendeztek. Ezen a településen rendezték 2004-ben a négyesfogathajtó

világ bajnokságot, emellett pedig több díjugrató Világkupa-fordulónak is ez a város adott helyet. A rendezvények sikeres lebonyolítása és az elért eredmények miatt gondolták azt, hogy ezen a területen a jövőt a lovakkal kapcsolatban kell megtervezni (Petőfi Népe, 2006, 2).

Egy 2020-ban készült felmérés szerint évente hozzávetőlegesen 500 ezer érdeklődőt fogadtak a különböző lovasbemutató események. A legjobban teljesítő helyszínek között szerepel a lajosmizsei Új Tanya Csárda, illetve a kerekegyházi Varga Tanya. Ez azt jelenti, hogy több, mint 100.000 látogató érkezett hozzájuk éves szinten. A megyében a 2016-ban készült kutatást megelőző időszakban a hatósági előírásoknak megfelelően 45 lovas szolgáltató volt regisztrálva. Patkós minősítéssel 23 szolgáltató büszkélkedhet (Bács-Kiskun megye turizmusfejlesztési terve, 2016).

Azt gondolom, hogy Bács-Kiskun vármegye bemutatásakor fontos kitérni ezen a területen található ménesekre is.

4.1.1. Bugaci Ménés

A Bugaci csárdát és Ménest 1968-ban nyitották meg 60 db lóval, amelyek rendkívül jó genetikával rendelkeztek, mivel korábban rizsföldeken dolgoztatták őket. A Bugaci Ménés négy alapító csikóssal jött létre, akik négyes- és kettes fogathajtó bajnokságokon is eredményesen szerepeltek. A csikósbemutatók az évek során híressé váltak és 1993-ban Erzsébet királynő és Fülöp herceg is megtekintette az előadást. A bugaci Karikás Csárdával egybekötve számos rendezvényt és programot kínálnak az érdeklődők számára. Lóállományuk folyamatosan változik, körülbelül 70-80 állat található ménesükben (bugacpuszta.hu, 2024).

4.1.2. Pataki Ménés

A Pataki Ménés a lovassportok díjugrató szegletére specializálódott, és ennek megfelelően folytatja tevékenységét a kezdetektől fogva. Ennek köszönhetően vált Kecskemét és környékének legjelentősebb díjugrató versenyközpontjává. A ménés lóállománya ismert és eredményes európai fajtákra épül. Évente 5-10 csikó születik náluk, amelyek a megfelelő kort elérve bekapcsolódnak a versenyzésbe, és eredményesen vesznek részt a díjugrató eseményeken. Jelenleg 30 lovuk versenyzik nemzetközi és hazai versenyeken. Körülbelül 35 hektárnyi legelővel rendelkeznek, valamint vágtapálya,

mászató domb is található a területen. Két négyévszakos pálya áll a lovasok rendelkezésére, amely egyedülálló technológiával lett kifejlesztve. Ez lehetővé teszi bármilyen időjárási körülmények között a tökéletes talajon való lovaglást. A napi munkában használják a futópadot, a járatógépet és az infraszoláriumot is. A téli időszakban két fedeles lovarda járul hozzá a zavartalan munkához és edzésekhez. A Ménes saját lovasklubja az Airvent Lovas Klub, amelynek számos nemzetközi és hazai sikereket elérő versenyző a tagja. A jelenlegi magyar válogatott szövetségi kapitánya, Horváth Balázs 22 évig erősítette a csapatot. Rendszeresen szerveznek magas színvonalú nemzetközi versenyeket, amelyek nagy érdeklődésnek örvendhetnek (patakimenes.hu, 2024).

4.2. LAJOSMIZSE BEMUTATÁSA

Dolgozatomban kutatási területként Lajosmizsét és környékét választottam. A város Bács-Kiskun vármegyében található a megyeszékhelytől körülbelül 20 kilométerre. A Kiskunság tájegységen helyezkedik el, a Duna-Tisza közén, a Homokhátság északi részén.

A lajosmizsei talajok – mivel jellemzően homokos talajra települt a város – a mezőgazdaságnak kedveznek. Zöldségeket, gyümölcsöket – főleg burgonyát és szamócát – termesztenek, de jelentős a szántóföldi művelés és a takarmánynövények előállítása is, amelyen belül a gabonaféléket részesítik előnyben. Közel háromezer őstermelő és számos családi gazdaság működik a településen (Lajosmizse Város Fenntartható Fejlődés Programja, 2013, 44).

Ipari szempontból a város stabil lábakon áll, mivel nehézipari, könnyűipari, élelmiszeripari és építőipari cégek is megtalálhatók a helységben, amelyek nagyban befolyásolják a versenyképességét. A vállalkozások kimagasló pozíciót töltenek be a település életében, hiszen munkahelyet biztosítanak a helyi lakosok számára, továbbá az önkormányzat felé helyi iparűzési adót is fizetnek. Bács-Kiskun vármegyében Kecskemét után Lajosmizse a legnagyobb vállalkozás-sűrűségű település.

Éghajlat szempontjából az Alföldre jellemző sajátosságok figyelhetők meg. Az ország legnaposabb részéhez tartozik. Az utóbbi években viszont a klímaváltozás miatti szárazság okozta károk jellemzik.

A közlekedést tekintve is kitűnő a helyzete, mivel az M5 autópálya és az 5. számú főútvonal köti össze a fővárossal és Kecskeméttel, ami nagy előnyt jelenthet a többi településsel szemben.

„Lajosmizse gazdaságában jelentős a kereskedelem, a vendéglátás és a szolgáltatások szerepe, továbbá hagyományokkal rendelkezik a város idegenforgalma (Lajosmizse Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja, 2013, 43).” A hely vonzerői közé tartozik a táj, a kulturális és természeti értékek. Turisztikai szempontból fontos megemlíteni a három legnagyobb rendezvényt is, ami vonzza az érdeklődőket. A Szamócás Vásári Forgatag – mivel Lajosmizse az ország egyik legnagyobb számócaftermelő régiója –, a Rimóczi Art Csokoládé és Grillázsszalonszervezésében megrendezésre kerülő Grillázs Majális, illetve a Csokoládé Fesztivál.

A leglátogatottabb attrakciók mégis a csárdák. A tanyasi életformának köszönhetően számos lovaslétesítmény, lovastanya várja a turistákat, ahol különböző programokon vehetnek részt és különleges élményekkel gazdagodhatnak. Az éttermek, kerthelyiségek, lovardák kiváló helyet biztosítanak konferenciák, továbbképzések, családi rendezvények és esküvők lebonyolítására is. A vendéglátóegységek hagyományos magyar ételekkel és italokkal várják az ide érkezőket. Az előbb felsoroltakra kiváló példa a Tanyacsárda – amely számos nemzetközi díjjal is büszkélkedhet –, valamint a Geréby Kúria (Lajosmizse Város Önkormányzatának Gazdasági Programja, 2020, 20).

4.3. LOVAS LÉTESÍTMÉNYEK A KÖRNYÉKEN

Lajosmizsén és környékén jól felszerelt lovastanyák, lovasudvarok várják a látogatókat. Ezek közül szeretnék a következőkben néhányat kiemelni és bemutatni. A legtöbb helyen oktatással is foglalkoznak, de akik konkrétan erre specializálódtak, azok a Dorothy Lovasudvar, a Borostyán Lovarda, valamint a Táltos Lovasiskola. Utóbbi esetében bértartásra is van lehetőség. A lovagolni vágyókon nem foghat ki az időjárás, mivel fedett pályával is rendelkeznek, így bármikor tudnak gyakorolni.

Ezen a területen is népszerűek a tereplovaglások és a lovastúrák. Nagyon kedvelik a lovasok ezt a fajta időtöltést, mivel minden évszakban más-más, de mindig gyönyörű oldalát mutatja a táj. „Ez minden lovas álma, a lovaglás csúcsa, a lovasélet legszebb oldala. A ritmikus mozgás dinamikája, egyenletes üteme, a paták dobogásának zenéje összeolvad a szív ritmusával (Györffy-Villám, 2001, 68).” A terepen való mozgásnak fontos szabályai vannak, amit be kell tartani ahhoz, hogy a lehető legnyugodtabban, a

lóval összhangban tudjanak lenni a résztvevők. A lovastúráknak három fő változata van. A csillagtúra jellemzője, hogy a lovasoknak egy fix állomásuk van, ahonnan minden nap indulnak és a nap végén oda térnek vissza. A körtúra, melynek során a túrázók minden nap másik állomásra érnek, és a kirándulás végén oda érkeznek vissza, ahonnan elindultak. A vonaltúra alkalmával pedig a lovasok a kiindulóponttól új helyeken megszállva több nap után elérik a célállomást. A lovastúrák általában egy hétig tartanak. A vezetőknek indulás előtt érdemes és hasznos egy forgatókönyvet készíteniük, amely alapján haladhatnak útjuk során a csoporttal (Györffy-Villám, 2001, 80).

4.3.1. A Mizsei Lovastanya

A Mizsei Lovastanya közel 50 hektáros területen helyezkedik el Lajosmizse határában. Minden évben megrendezi táborait gyerekeknek és felnőtteknek is. Díjugrató kurzusokat indítanak, és mindenkinek személyre szabott edzésterveket állítanak össze. Lehetőséget biztosítanak arra, hogy akinek van saját lova, az azzal is részt vehet a foglalkozásokon. A lovas edzővel lovastúra útvonalakat ismerhetnek meg a környéken az érdeklődők. Honlapjukon megtalálhatjuk az árlistát is, amely alapján láthatjuk, hogy miket kínálnak a látogatóknak. Ezek között szerepel a lovaglás oktatásának, a tereplovaglásnak, az egy, kettő vagy akár több napos lovastúrákon való részvételnek és a bértartásnak a díja is. Szállást is tudnak biztosítani az érkező vendégeknek a tanyasi vendégházukban (mizseilovastanya.hu, 2016).

. A családias, nyugodt környezetben a technika vívmányaitól elszakadva tölthetünk minőségi időt barátainkkal, családtagjainkkal. Rendezvények helyszínéként is funkcionál mind családi, mind céges összejövetelek tekintetében. A lovak mellett kutyákat, macskákat, malacokat, pónikat, szamarakat és bárányokat is tartanak.

4.3.2. A Geréby Kúria Hotel és Lovasudvar

A Geréby Kúria Hotel és Lovasudvar csodálatos természeti környezetben várja a vendégeket (gereby.hu, 2024). Lovasudvarukat fedett lovaspályával is bővítették, így rossz idő esetén is igénybe tudják venni a szolgáltatásaikat. Szakképzett lovasoktatókat foglalkoztatnak, így aki szeretné megtanulni, hogy hogyan kell bánni a lovakkal, azoknak is tudnak segíteni. A gyakorlott vagy haladó lovasok a terepen vagy a karámban hódolhatnak szenvedélyüknek. A lószállító autóval érkező vendég és lova

elszállásolásáról is gondoskodnak. Boxban vagy állásban tudják őket elhelyezni, valamint az állatok félpanziós ellátásban részesülnek (gereby.hu, 2024).

A lovasoktatás kezdők számára nagy körültekintést igényel. Az első legfontosabb lépés, hogy az oktató kiválassza a tanuló számára legalkalmasabb lovat. A lovaskocsikázás a kúria környékén lévő dűlőutakon történik, amelynek keretében a vendégek megismerkedhetnek a tanyasi világgal. A weboldalon láthattam, hogy rendelkeznek wellness részleggel, valamint megismerhettem éttermük széles kínálatát is. Különböző csomagajánlatok közül is lehet válogatni lovas és szállás témában. Számos rendezvény kedvelt helyszínéül szolgál, legyen az esküvő, céges rendezvény vagy konferencia. „A lovaglás életérzés. A határtalan szabadság érzése. A Geréby Kúria ezt az életérzést kínálja Önnek (gereby.hu, 2024).”

Céges események tekintetében kültéri és beltéri megrendezésre is van lehetőség. Előbbi esetében 5 hektárnyi gondozott parkban, míg utóbbi esetén 12 különböző nagyságú rendezvényteremben valósíthatóak meg az elképzelések. A benti helyszínek nagy kapacitással rendelkeznek, mivel legnagyobb helyiségük befogadóképessége 400 fő, de összesen 800 főt tudnak egyszerre leültetni az épületben. A csapatépítő programokra a Geréby Kúria dolgozói több, mint 40 féle ötletet is összegyűjtöttek, mint például a bográcsos főzést, a közös disznóvágást, a Car-Mania-t, ahol megépíthetik álmaik autóját, vagy a pusztaolimpiát, amelyben ügyességi játékokban mérhetik össze tudásukat. Mindezek mellett természetesen olyan lehetőségek közül is választhatnak, ahol állatokkal is kapcsolatba lépnek. Ez lehet kutyás vagy lovas tréning. Rendkívül jó választás a létesítmény céges családi napok, tematikus partik lebonyolítására is (gereby.hu, 2024).

Az emberek életében az egyik legmeghatározóbb élmény az esküvőjük napja. A Geréby-nél romantikus, idilli környezetben valósulhat meg a szerelmesek álma. A szabadtéri ceremóniát megrendezhetik a tóparton vagy a parkban is. Az érkezéskori fogadást, a vacsorát és a dekorálást is elvégzi az ott dolgozó csapat, amennyiben ez az ifjú pár kérése (gereby.hu, 2024).

4.3.3. A Tanyacsárda

A harmadik általam kiemelni kívánt hely a Tanyacsárda. Lajosmizse két oldalán található az Új Tanyacsárda, illetve a Régi Tanyacsárda is. Ez a vendéglátóegység nagy szerepet tölt be a város életében és gazdaságában, mint azt már a korábbiakban is jeleztem. Egyszerre szolgál étteremként, programcentrumként, lovasfarmként és vendégházként (tanyacsarda.hu, 2024). Mindez egy faházás büféként indult, viszont idővel kinőtte magát, és mára már hazánk egyik leghíresebb éttermének mondhatja magát. Számtalan díjjal jutalmazták, ezek közé tartozik például, hogy 2019-ben és 2020-ban „Az év magyaros étterme” címet, valamint 2019-ben negyedik alkalommal a Magyar Turizmus Minőségi Díjat is megkapta a Magyar Turisztikai Ügynökségtől (tanyacsarda.hu, 2024).

Gasztronómiai rendezvénysorozatokkal, ünnepekhez és jeles napokhoz kapcsolódó ételekkel várják az érdeklődőket. Hagyománnyá vált például a Sobri Hálnapok, a Szüreti mulatság és az András naphoz köthető disznótor megrendezése is. Az étteremben esténként az ételek elfogyasztásához a hangulatot a cigányzenekar biztosítja, ezáltal igazi „csárdás” élményben lehet részünk.

A vendégek az éttermen kívül rengeteg hagyományőrző programon vehetnek részt. Megtekinthető itt a magyaros folklórprogram mellett a cigány show és a Mizsei Lajos-avató. Ezek mind érdekes látnivalók lehetnek a hazai és külföldi látogatóknak is. Lovastelepük lóállománya több, mint 110 lóból áll, köztük vannak magyar félvér és lipicai fajták. Lehetősége van az érdeklődőknek részt venni lovasbemutatókon, lovaskocsikázáson, valamint éjszakai lovas show-n, ahol a tábortűz mellett boszorkánytáncsal szórakoztatják a közönséget. Több száz férőhelyes tribün áll a vendégek rendelkezésére, ahonnan végig tudják nézni a csodálatos élményt nyújtó méneshajtást, a Pusztaötös bemutatóját, a négyesfogat hajtását és a csikósok ügyességi feladatait. A látogatók egy konkrét programsorozatot is választhatnak az érkezéskor, amely magába foglalja a lovaskocsikázást, a méneshajtást és a lovasbemutatót is.

A Geréby Kúriához hasonlóan ez a hely is különböző rendezvényeknek ad otthont. Ennek egyik mérföldköve az IBUSZ 90. születésnapja volt, ahol körülbelül 5 ezer főt láttak vendégül. Az esküvők esetében javaslatokat fogalmaztak meg, például a menüvel, illetve a menyasszonyrablással kapcsolatban. A Tanyacsárda külső helyszínekre való kitelepülést is vállal szinte teljeskörű szervezéssel. Biztosítják az áramot, a vizet, a fűtést,

a sátrat, a benne lévő kellékeket és bútorokat, a hang és fénytechnikát, a dekorációt, illetve a felszolgáló és műsorszervezési csapatot.

Ahogy az előzőekben is leírtam, megkülönböztetünk Öreg és Új Tanyacsárdát. Előbbi étteremként működik és rendezvények helyszínéül szolgál. Külső és belső kialakítása is magában hordozza a hagyományos népi jegyeket. Érdekesség, hogy az épület mellett található Magyarország első Tanyamúzeuma, ahol bemutatásra kerülnek a tradicionális használati tárgyak, valamint berendezett lakóépülettel prezentálják, hogy milyen lehetett a századforduló környékén a középparasztok tanyai élete. Az Új Tanyacsárda mintegy 50 hektáros területen helyezkedik el. Jóval nagyobb befogadóképességgel rendelkezik, mint Öreg társa. Panziójában 31 főt tudnak elszállásolni, valamint lovas kempinggel is szolgálnak. Ez az egység teremt helyszínt a lovasbemutatók és a különböző programok számára (tanyacsarda.hu, 2024).

A létesítményben 2022-ben egy komoly tüzeset történt. Teljes terjedelmében leégett az egyik közkedvelt rendezvénytermük. Szerencsére sikerült időben megfékezni a lángokat, de így is több, mint 500 millió forintos kárunk keletkezett. A többi épületrész megmenekült, így megtarthatták a tervezett rendezvényeket és az étterem is tovább tudott működni a megszokott rendben. A dolgozók kemény munkájának köszönhetően a vendégek zavartalanul érkezhettek, mintha az eset meg sem történt volna (baon.hu, 2024).

Összességében azt gondolom, hogy mindenki megtalálhatja a számára legszimpatikusabb elfoglaltságot a lovak társaságában ezen a környéken.

5. EREDMÉNYEK

A primer kutatásomat két részre bontottam. Egyrészt interjú formájában megkerestem néhány lovas szolgáltatót, amelyek közül három válaszolt a kérdéseimre. Másrészt kérdőíves felmérést is használtam a Lajosmizsén és környékén megtalálható szolgáltatásokkal kapcsolatban. A következőkben a kapott eredményeket fogom kiértékelni és vizsgálni.

5.1. AZ INTERJÚS MEGKÉRDEZÉS ELEMZÉSE

Az interjúk megkérdezés során három lovas szolgáltató válaszolt a kérdéseimre. Ezek közül egy Lajosmizsén, egy Kunbaracson, egy pedig Kerekegyházaán található. A térség meghatározó szolgáltatói közé tartoznak, ezért nagy öröm volt számomra, hogy ellátogathattam hozzájuk.

A kutatás ezen részéhez egy 17 kérdésből álló listát állítottam össze, melyek az adott helyen igénybe vehető szolgáltatásokra, valamint a megkérdezett személyes véleményére vonatkoznak, hogy mit gondol a lovas szektor helyzetéről és a magyar gazdaságban való szerepéről. A felmérésem összes kérdése nyitott, tehát a válaszadók teljes mértékben ki tudták fejteni saját gondolataikat a témával kapcsolatban.

Az interjút négy blokkra lehet bontani. Az első részben a kérdéseim a létesítményre, a lovardához kapcsolódó étteremre, szállodára, az alkalmazottakra, illetve az eltartott lovak számára vonatkoznak. A második csoportban egyrészt azt szerettem volna megtudni, hogy milyen szolgáltatások találhatók meg az adott helyen. Mielőtt elvégeztem az interjút az interneten természetesen tájékozódtam a lehetőségekről a szolgáltatók honlapjain, viszont azt gondolom, hogy ezek nem minden esetben a legfrissebbek. Másrészt kérdéseim a vendégekre vonatkoznak ebben a részben. A harmadik és negyedik blokkban a válaszadó személyes véleményét szerettem volna átlátni a lovas szolgáltatók mennyisége és minősége kapcsán, valamint azzal kapcsolatban, hogy szerinte megfelelően kezelik-e ezt a szektort, fenntartható-e, és milyen fejlesztéseket terveznek vagy javasolnak a jövőben.

A felmérés során mindhárom hely esetében más pozícióban lévő személy válaszolt a kérdéseimre. Megkérdezésükkor figyeltem rá, hogy mindenképpen olyan interjúalanyom legyen, aki közel áll a lovakhoz, illetve aki a mindennapi tevékenysége során – ha nem is közvetlenül, de – foglalkozik a lovas szolgáltatásokkal. Az 1. számú

táblázatban mutatom be, hogy milyen munkakörben dolgoznak az adott helyen azok, akikkel beszélgethettem.

1. táblázat: A válaszadók pozíciója

Létesítmény	Pozíció
Varga Tanya	Lovászok vezetője
Hunor Lovastanya	Tulajdonos/Cégvezető
Tanyacsárda Kft.	Értékesítési manager

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

5.1.1. A létesítményre vonatkozó kérdések értékelése

Az első kérdéskör négy kérdésből áll, amelyek a foglalkoztatottakra, a létesítmény felépítésére, valamint a lovakra vonatkoznak.

A megkérdezettek közül a Hunor Lovastanya a legkisebb vállalkozás. Itt állandóan 3 fő dolgozik, beleértve a tulajdonosokat is, de természetesen vannak olyan időszakok, amikor segítséget kell kérniük külső személyektől. Azt gondolom, hogy példamutató lehet sok ember számára ez a hozzáállás, amit tapasztaltam, mivel ebben az esetben a tulajdonos is minden munkából ugyanúgy kiveszi a részét, mint az alkalmazottjai. A foglalkoztatottak szempontjából a Varga Tanya a soron következő, mivel 6 fő dolgozik az istállóban, és a lovakkal kapcsolatos feladatok ellátásában ők segédkeznek. A Tanyacsárda esetében nehéz meghatározni a pontos alkalmazotti létszámot, mivel az egész cégnél nagyjából 65-70 munkavállaló van, viszont ebbe beletartozik az is, aki az étterem vagy a szállás részlegén dolgozik. Az istálló környékén és az udvaron körülbelül 10 ember végzi a feladatokat.

A második és harmadik kérdésem arra vonatkozott, hogy összesen hány főt tudnak egyszerre fogadni, kapcsolódik-e valamilyen vendéglátó egység a helyhez. Mivel mindhárom hely esetében az ide érkező vendégeket el is tudják szállásoltatni, valamint van, ahol étterem is tartozik a létesítményhez, ezért a 2. számú táblázatba foglaltam össze, hogy mekkora kapacitással rendelkeznek a szálláshely, a programok, valamint az étterem terén.

2. táblázat: A vizsgált lovasturisztikai létesítmények kapacitásainak alakulása

Létesítmény	Befogadó képesség		Étterem
	Szállás	Program	
Varga Tanya	160 fő	Pusztaprogram esetében minimum létszám: 25 fő Nagyobb létszám is lehetséges, egyedi igényekhez igazodnak.	A szálláshelyen tartózkodó vendégek fogadására alkalmas. (Kivéve rendezvények esetében) 160-180 fő
Hunor Lovastanya	17 fő	10 fő	A létesítményhez nem tartozik étterem.
Tanyacsárda Kft.			
Új Tanyacsárda	50 fő	1.500 fő	1.100 fő
Öreg Tanyacsárda	-	400 fő	450 fő

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy az látható, a Varga Tanya rendelkezik a szálláson a legtöbb férőhellyel, de mindhárom esetben – még ha csak korlátozottan is, de – van lehetőség erre. A programokon való részvétel szempontjából a Tanyacsárda által kínált lovasprogramok – főként a bemutatók és a pusztaprogram – képesek a több száz vendég fogadására. Fontos kiemelni, hogy az Öreg Tanyacsárda esetében 400 fő, az Új Tanyacsárda esetében 1.500 fő számára ülőhelyet tudnak biztosítani a bemutatók helyszínéként szolgáló pálya körül kialakított tribünökön, így a megtekinteni kívánt előadást kényelmesen tudják igénybe venni az ide érkezők. Aki szeretné megkóstolni a hagyományos magyar ételeket, az a Tanyacsárda mindkét egységénél megteheti. Az Öreg Tanyacsárdánál 450, az Új Tanyacsárdánál 1.100 főt tudnak egyszerre ellátni. Ebbe csak a belső termek kapacitásai tartoznak, tehát ezen felül a kerthelyiségben és a terasz részen is lehetőségük van a vendégeknek étkezni jó idő esetén. A férőhelyek száma változhat az elrendezés miatt,

tehát ha egy rendezvény kerül megszervezésre, akkor az egyéni igényekhez igazodva helyezik el az asztalokat.

A Hunor Lovastanyánál nincs saját étkezde, de a falusi vendégházukban el tudják szállásolni az ide érkezőket. Nemcsak a lovas vendégek számára kínálják fel ezt a lehetőséget, de a vendégek 80%-a azért náluk tölti az éjszakát, mert igénybe veszi a többi szolgáltatásukat is. A programok szempontjából a maximális létszám 10 fő, mivel a túrákon egyszerre ennyi embert tudnak figyelemmel kísérni.

A Varga Tanyánál csak az ott szállásoló vendégeket szolgálják ki az éttermükben, valamint rendezvények esetén akár 180 fő fogadására is alkalmas. A lovas szolgáltatások tekintetében leginkább az egyedi igényekhez igazítják a programokat, de a pusztaprogram esetében minimum 25 fő az elvárás.

A kérdésem másik része arra vonatkozik, hogy hogyan oszlanak meg a bevételek a különböző vendéglátóegységek és a lovas programok között. A Hunor Lovastanya esetében szinte teljes mértékben a lovakkal kapcsolatos tevékenységekből van bevételük, míg a Tanyacsárda az étterem és a lovasprogram által tesz szert a nagyobb bevételre a korlátozott szálláslehetőség miatt. A Varga Tanyán régebben 80%-ban a lovas programok voltak a középpontban, mostanra viszont a rendezvények vették át a főszerepet a hely életében és bevételeiben is.

A negyedik kérdésben választ kaphattam arra, hogy mekkora lóállománnyal rendelkeznek a létesítmények. A Tanyacsárda területén 70-80 magyar félvér és lipicai fajtájú ló alkotja a ménest, valamint évente 10-12 csikó jön a világra. A Varga Tanyán is hasonló számú állományt tartanak el, a felmérésemkor ott 76 patás volt. A Hunor Lovastanya 15 lóval rendelkezik, amelyből a 4 póni a kisebb vendégek számára áll rendelkezésre.

5.1.2. A szolgáltatások bemutatása és értékelése

A kérdések közötti második blokk az adott helyen található szolgáltatásokról, a legnépszerűbb időszakokról és a vendégekről szól, illetve arról, hogy az emberek többsége megengedheti-e magának ezt a fajta tevékenységet, és hogyan lehetne őket ösztönözni erre a fajta időtöltésre.

Az első kérdésem a legkeresettebb szolgáltatásokra irányult. A 3. számú táblázatban összefoglaltam, hogy az egyes helyeken, melyek azok, amiket a legszívesebben vesznek igénybe a vendégek.

3. táblázat: A legszívesebben igénybe vett lovas szolgáltatások

Tanyacsárda Kft.	Varga Tanya	Hunor Lovastanya
lovasbemutató	túralovaglás	lovaglás
lovaskocsikázás	lovaskocsikázás	túralovaglás
a'la carte étkezés	pusztaprogram	
rendezvények	rendezvények	

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A második kérdésem a legnépszerűbb időszakra vonatkozik, hogy mikor látogatnak el a legtöbben a létesítményekbe. Az interjúk alapján összességében megállapítható, hogy az áprilistól októberig tartó időintervallumban nő meg jelentősen a kereslet a lovas szolgáltatások iránt. A szolgáltatók számára ez egyszerre jelent kihívást és anyagi hasznot. A Hunor Lovastanya a kívülálló abból a szempontból, hogy a másik két létesítménynél a vendéglátás rész egész évben üzemel, ezáltal a csendesebb időszakokban a bevételek leginkább azokból származnak. Náluk viszont –, mivel a lovak hozzák a legnagyobb hasznot, ezért – az áprilistól októberig tartó időszakban tudják megteremteni azt a bevételt, amely a kevésbé kedvelt hónapokra is elegendő. A vendéglátó egységgel rendelkező létesítményeknél pedig a lovas szolgáltatások mellett a rendezvények, valamint a céges évzárók is jelentős forgalmat hoznak magukkal.

A harmadik összetett kérdésem így szól: „Melyik korcsoportra a legjellemzőbb a részvétel? Kb. hány vendéget fogadnak egy évben? Hogyan alakul a magyarok és a külföldiek aránya?”. A korcsoportra vonatkozó kérdésre szinte egyöntetűen azt a választ kaptam, hogy nagyon változó, hogy éppen melyik korosztály dominál. Míg a Hunor

Lovastanya esetén 20-70 év közöttiek szoktak részt venni a túrákon, addig a Tanyacsárdánál 0-80 év között figyelhető meg a vendégek kora, mivel rendezvényfüggő, hogy mely generáció veszi igénybe a szolgáltatásokat. A Tanyacsárdát sok óvodás és iskolás csoport látogatja, akik legjellemzőbben a bemutatókra érkeznek. A vendégek számának alakulásáról és a magyarok és külföldiek közötti arányáról megállapítható, hogy számomra meglepően sok külföldi jön erre a területre a lovak társaságát keresve: A Varga Tanyára érkező nagyjából évi 5-6 ezer látogatóból csupán 30% a magyarok aránya. A Hunor Lovastanya jellemzően egyhetes túrákat szokott szervezni, amelyek körtúrák vagy csillagtúrák. Emellett lehetőség van a tereplovaglásra is, amely csak néhány órát vesz igénybe. Mindezeket figyelembe véve körülbelül éves szinten 300-350 főt fogadnak, melynek fele külföldi. A Tanyacsárdához érkeznek a legtöbben egy évben, ami 15 ezer vendéget jelent évente, és ebből a külföldi vendégek aránya 40 százalékot tesz ki.

A következő kérdés arra vonatkozik, hogy van-e esetleg olyan szolgáltatás, amit lehetne, de valamilyen okból nem kínálnak a látogatók számára. A Hunor Lovastanya a kisgyermekes póni lovagoltatást, óvodás tornát, terápiás lovagoltatást emelte ki, a Tanyacsárda pedig a lovas oktatást, amit azzal indokolt, hogy nem foglalkoztatnak az előírásoknak megfelelő szakembert.

Az ötödik kérdés az volt, hogy „Megengedheti-e magának az emberek többsége ezt a fajta időtöltést?”. A Varga Tanya dolgozója szerint nem, viszont a másik két hely képviselői azt gondolják, hogy van olyan réteg, aki igenis megengedhetné magának. Sok helyen találkozhatunk azzal a mondattal, hogy „Mindenkinek arra van ideje, amire akarja.”. Ez a mondat elhangzott a beszélgetések során, hogy ez a kijelentés erre a témára is igaz lehet, csak átalakítva, miszerint mindenki arra költi és osztja be a pénzét, amire akarja. Az emberek hozzáállásával és mentalitásával van a legnagyobb probléma.

Ebben a részben az utolsó kérdés a programokon való részvétel ösztönzésére vonatkozik, hogy miként próbálják vonzani a vendégeket a szolgáltatók. Erre főként programajánlók és hírlevelek segítségével, illetve weboldalakon, Facebook-on, Instagram-on való posztolással, valamint a régiót népszerűsítő szóróanyagok terjesztésével kerül sor.

5.1.3. A lovas szektor

A harmadik kérdéscsoportban arra összpontosulnak a kérdéseim, hogy az interjúalanyok mit gondolnak a lovas szektorról, a lovas szolgáltatók mennyiségével és minőségével kapcsolatban, valamint, hogy mennyire fenntartható ez az iparág.

Az első két kérdés összekapcsolható, mivel ezek arra vonatkoznak, hogy megfelelően kezeli-e ezt a szférát az állam, és elegendő figyelmet kapnak-e. Mindkét témában a tapasztalatuk alapján egyértelmű „nem” volt a válasz mindhárom szolgáltató részéről.

A harmadik kérdés így szólt: „Mit gondol a lovas szolgáltatók mennyiségével és minőségével kapcsolatban?”. Mindhárom esetben azt gondolják, hogy a szolgáltatások minősége változó, ami több tényezőre vezethető vissza. Az egyik ok, hogy a képzések nem mindig felelnek meg a kívánt színvonalnak, így a szakemberek nem rendelkeznek megfelelő tudással és felkészültséggel. Ebből adódik, hogy kevés az olyan személy, aki garantálni tudja az ideális minőséget.

A fenntarthatósággal kapcsolatos kérdés alkalmával sokat beszélgettem a Hunor Lovastanya tulajdonosával arról, hogy a mai modern világban a lovas szolgáltatásokra van igény, és nagyon fontosak is. Figyelnünk kell arra, hogy a természetben minél több időt töltsünk, mivel ez a legjobb módja annak, hogy kiszakadjunk a mindennapi rohanásból. Az ilyen fajta tevékenységek, mint például a lóval való foglalkozás nemcsak a testet frissíti fel, hanem mentálisan is nagyon jó hatásai vannak.

Az utolsó kérdésem ebben a blokkban arra vonatkozik, hogy vajon megéri-e csak a lovas szolgáltatásokkal foglalkozni. A Tanyacsárda és a Varga tanya képviselőinek véleménye alapján megállapítható, hogy az ő esetükben a többi kiegészítő tevékenységgel – mint például a szálláshely biztosításával vagy az étterem működtetésével – együtt megéri, de önmagában a lovas szolgáltatással nem feltétlenül lenne így. Azt vallják, hogy egy vállalkozás számára fontos a több lábon állás. Mind a vendégek szempontjából – hogy egy helyen igénybe tudják venni a lovas szolgáltatást, tudjanak étkezni és szállást is tudjanak foglalni, amennyiben szükséges –, mind a vállalkozás működése szempontjából fontos ez, mivel így kiegészülnek a bevételek a melléktevékenységek által. A Hunor Lovastanya tulajdonosa viszont más nézetet képvisel. A működtetők számára ez nemcsak egy vállalkozás, hanem ez az életük szerves részét is képezi. Hisznek abban, hogy a rengeteg befektetett idő és energia meghozza a gyümölcsét. Az elhivatottság elengedhetetlen ebben a szakmában, mert enélkül nehéz lenne a lovak gondozásával és a

szolgáltatások megszervezésével foglalkozni. A lovak folyamatos figyelmet igényelnek, napi szinten több alkalommal gondoskodni kell róluk. Mindezeket figyelembe véve hatalmas elköteleződést igényel, de hosszú távon ezek a befektetések megtérülnek.

5.1.4. Fejlesztések, kitörési pontok

Az interjú során az utolsó kérdéscsoportban az adott helynél tervezett vagy tervezés alatt álló és a javasolni kívánt fejlesztésekre, valamint a lovasturizmus kitörési pontjaira fókuszáltam.

A fejlesztések minden említett létesítménynél fontos szerepet kapnak a jövőbeli tervek között. A Tanyacsárda esetében fő cél egy fedett lovarda létrehozása, amely lehetőséget biztosítana a lovas programok megszervezésére egész évben, időjárástól függetlenül. Emellett egy kiállítóhely megteremtését is tervezik, amely a hagyományos, régi használati eszközöket mutatná be, ezáltal egy másfajta lovas élményt adva a látogatóknak.

A Varga tanya fejlesztési tervei között szerepel egy négyévszakos pálya létrehozása, amely a lovassportokhoz modern körülményeket biztosítana. Ezen felül a díjugratás gyakorlását is lehetővé tennék, ami egy jelentős előrelépést jelentene. Az ehhez kapcsolódó esetleges versenyek megrendezésével pedig új vendégekre tehetnének szert.

A Hunor Lovastanya a környezetet helyezné középpontba, ennek javítására fognak koncentrálni az elkövetkezendő időben. Nagy hangsúlyt fektetnek a folyamatos szakmai tréningekre és továbbképzésekre, hogy naprakészek legyenek az újabb technikákat és módszereket illetően. Emellett új lovak vásárlását is tervezik, amely nem csak a lóállomány bővítését, hanem minőségének javítását is jelenti.

Minden létesítménynél szóba került a meglévő infrastruktúra fejlesztése. Ezzel igyekeznének lépést tartani a turisták elvárásaival és igényeivel azért, hogy szolgáltatásaik továbbra is vonzóak legyenek, és visszatérjenek ide a látogatók. A folyamatos fejlesztések azért is fontosak, hogy versenyképesek tudjanak maradni a piacon.

A lovasturizmus kitörési pontjaira vonatkozó kérdésekre hasonló, szinte ugyanazok a válaszok érkeztek. Mindhárom esetben felmerült a lovasterápiák lehetősége. Véleményem szerint ez a terület különösen nagy figyelmet kapott az utóbbi időben, mivel a lovakkal való interakció és a közelségük pozitív hatással van a fizikai és mentális

egészségre is. A lovasterápia különleges, gyógyító ereje segítséget jelenthet például a mozgássérült, autista vagy mentális problémákkal küzdő emberek számára.

Említésre került ezen kívül a lovas rendőrség és a polgárőrség szerepe is. Bár nem közvetlenül a turizmushoz kapcsolódnak, a szolgáltatók szerint fontos funkciót tölthetnek be a helyiek életében. Növelhetik a biztonságérzetet, és hozzájárulhatnak a lovas kultúra szélesebb körű elterjedéséhez. A lovas rendőrség és polgárőrség jelenléte látványosságként is vonzó lehet a turisták számára, mivel ez egy ritka dolog.

Az utolsó rész pedig arra vonatkozik, hogy milyen fejlesztéseket javasolnának a jövőben. Ekkor fejtették ki a válaszadók, hogy mi az, amire szükségük lenne a továbbiakban a sikeres működés érdekében. Jelenleg több olyan probléma is van ebben a szektorban, amely gátolja a fejlődést, ilyen például a szakemberek hiánya. Ehhez elsősorban megfelelő képzőhelyeket kellene kialakítani lovászok, lovasdedzők, lovas túravezetők oktatására. Arra is felhívták a figyelmet, hogy jelentős előrelépés lenne, ha a támogatások és a pályázatok például takarmány és felszerelések beszerzésére is összpontosulnának, mivel ezek komoly költségekkel járnak. Összefoglalva tehát egy átfogóbb, segítőkészebb háttérre és hatékonyabb szabályozásra lenne szükség.

5.2. A KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS KIÉRTÉKELÉSE

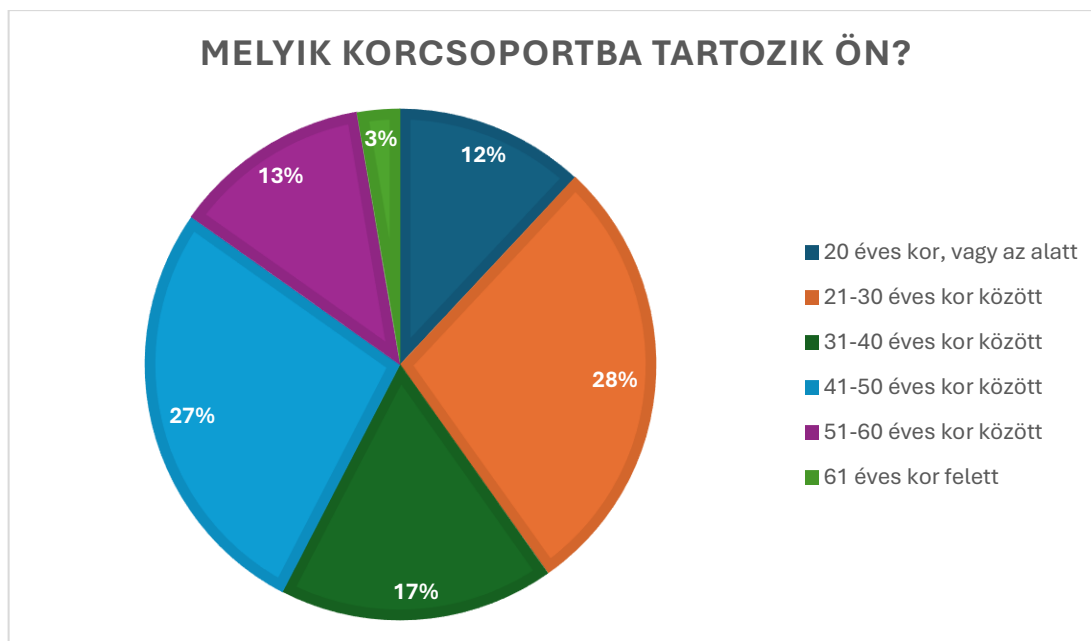
A Lajosmizsén és környékén lévő lovasturizmus helyzetével kapcsolatban készítettem egy kérdőívet is. Ez a fajta felmérés segítséget nyújtott abban, hogy megismerjem az emberek álláspontját és véleményét a témában. Az űrlapot egy közösségi oldalon tettem közzé lovas csoportokban, valamint a saját ismeretségi körömben is terjesztettem. Céлом az volt, hogy felmérjem a térség népszerűségét, a lovas szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettséget, valamint azt, hogy az emberek többsége mit gondol a magyar lovasturizmus helyzetéről. A kérdőívem összesen 21 kérdésből állt. Ezek között található zárt és nyitott kérdés is. Előbbi a kiértékelhetőség szempontjából kedvezőbb, viszont utóbbira azért volt szükség, hogy a kitöltők önálló véleményét is megismerhessem. A válaszadás szempontjából volt olyan kérdés, ahol több választ is be lehetett jelölni, valamint 5 fokozatú Likert-skálát is alkalmaztam az elégedettség mérésével kapcsolatban. A kérdőívet 184 fő töltötte ki, viszont ebből nem mindenki válaszolt az összes kérdésre.

5.2.1. Demográfiai adatok

A válaszok elemzését a demográfiai adatok bemutatásával kezdem. Ebbe a csoportba azok a kérdések tartoznak, amelyek a válaszadók nemére, életkorára, és a lakóhelyére vonatkoznak.

Azt gondolom, hogy alapvetően a nők hajlamosabbak kérdőívek kitöltésére. Véleményem szerint nyitottabban vesznek részt kutatásokban, és szívesebben osztják meg a véleményüket. Ezt figyelembe véve nem okozott nagy meglepetést számomra, hogy a válaszadók 92%-a, azaz 170 nő töltötte ki az űrlapot.

Az életkorra vonatkozó válaszok alapján megállapítható, hogy legnagyobb arányban a húszas és negyvenes éveikben járók válaszoltak. Szinte ugyanannyian töltötték ki a két korcsoportból, mivel a 21 és 30 éves kor közöttiek közül 52, míg a 41 és 50 éves kor közöttiek közül 50 válasz érkezett (3. ábra). Ez azért alakulhatott így, mert egyrészt az én ismeretségi köröm is leginkább erre a két korosztályra terjed ki, másrészt pedig azért, mert azt gondolom, hogy a lovakkal kapcsolatos tevékenységeket ez a korosztály kedveli a leginkább. Ahogyan az várható is volt, a 61 évesnél idősebbek csoportjából érkezett a legkevesebb, összesen 5 kitöltés. Ez abból is adódhat, hogy ez a korosztály nem feltétlen van jelen a közösségi oldalakon, viszont, ha mégis, akkor nem biztos, hogy kitöltenek bármilyen kérdőívet, például a rengeteg csaló miatt. A másik dolog, ami miatt az ő arányuk a legkevesebb, hogy a lovasprogramokon való részvételt megnehezítheti a fizikai állapotuk, vagy éppen nem érdeklődnek a lovak iránt, és más szabadidős elfoglaltságot helyeznek előtérbe.

3. ábra: A kitöltők életkorának megoszlása

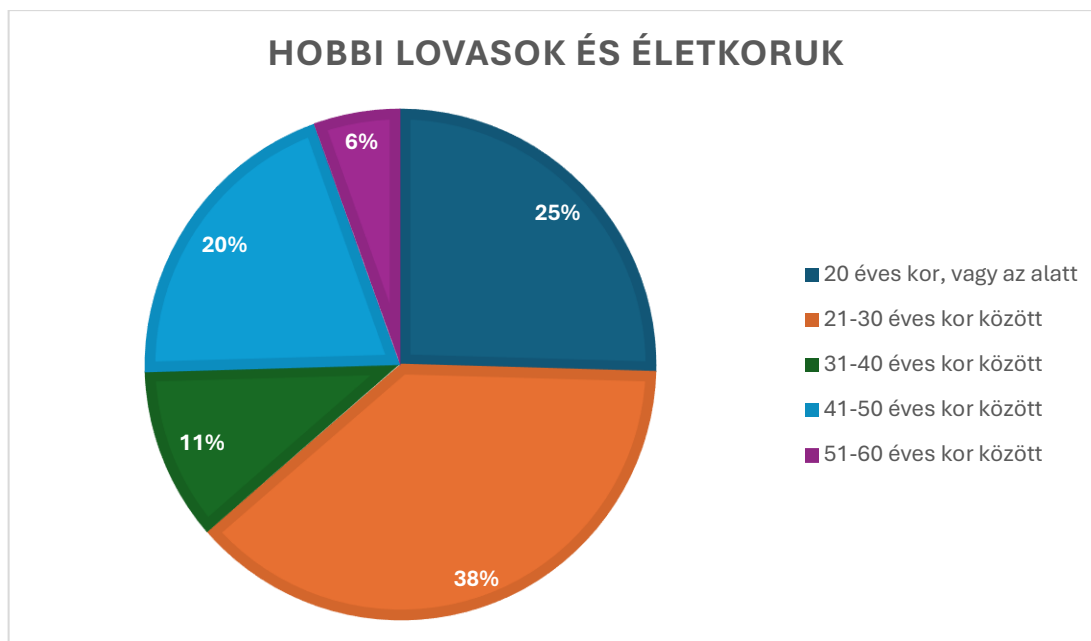
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A legtöbb kitöltés a dél-alföldi régióból érkezett. Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád és Békés vármegyéből összesen 137 személy válaszolt a kérdéseimre, Pest vármegyéből pedig 23 fő. A többi területről is kaptam visszajelzést, de az előbb említettekhez képest elenyésző számban.

5.2.2. A hobbi- és versenylovakok megoszlása

A válaszadók közül 69 fő válaszolta, hogy szokott lovagolni, nagy részük hobbi szinten, de volt olyan is, aki versenyszerűen űzi ezt a sportot. Megfigyeltem, hogy akik az utóbbit választották mind nő és a 20 éves, vagy az alattiak csoportját erősítik a legtöbben. Ők a dél-alföldi, valamint a közép-dunántúli térségben élnek.

Elemeztem a hobbi lovasok életkor szerinti megoszlását is. Az eredmények azt mutatták, hogy a legnagyobb arányban a 21 és 30 évesek korosztályban, valamint a 20 év alattiak körében is népszerű ez a fajta időtöltés. A 41 és 50 év közöttiek csoportjában is vannak olyanok, akik szívesen foglalkoznak a lovakkal hobbi szinten (4. ábra).

4. ábra: A hobbi lovasok és életkoruk megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A „Milyen gyakran tölti lovakkal az idejét?” kérdésemre 46 személy jelölte meg a „hetente vagy gyakrabban” opciót. Ezek közül a válaszadók 76%-a rendszeresen lovagolni is szokott. Ez alapján arra tudok következtetni, hogy vagy saját lóval rendelkeznek, és emiatt töltenek sok időt ezekkel az állatokkal, vagy pedig egyesület keretein belül, hobbi szinten gyakorolják a lovaglást szabadidő eltöltése vagy sportolás céljából, de természetesen ide tartoznak a versenyzők is.

5.2.3. A lovasprogramokon való részvétel gyakorisága és az elégedettség mérése

Szerettem volna megtudni a vizsgált területtől függetlenül, hogy a kitöltők milyen gyakran vesznek részt lovasprogramokon és mennyire elégedettek a térségükben található kínálattal.

Első pontként azt néztem meg, hogy akik azt válaszolták, hogy gyakran szoktak lovasprogramokon részt venni, azok melyik programokat preferálják a leginkább. Ezt a gyakoriságra vonatkozó választ 34 fő jelölte meg. A felsorolt lovasprogramok közül többet is meg lehetett jelölni. Azok közül, akik gyakran vesznek részt ilyen eseményeken, szinte mindenkinél szerepelt a válaszaik között a hagyományőrző lovasbemutató és a szüreti felvonulás. A díjugrató versenyeken való részvétel is nagyon népszerű, mivel 29 személy jelölte be ezt a lehetőséget is.

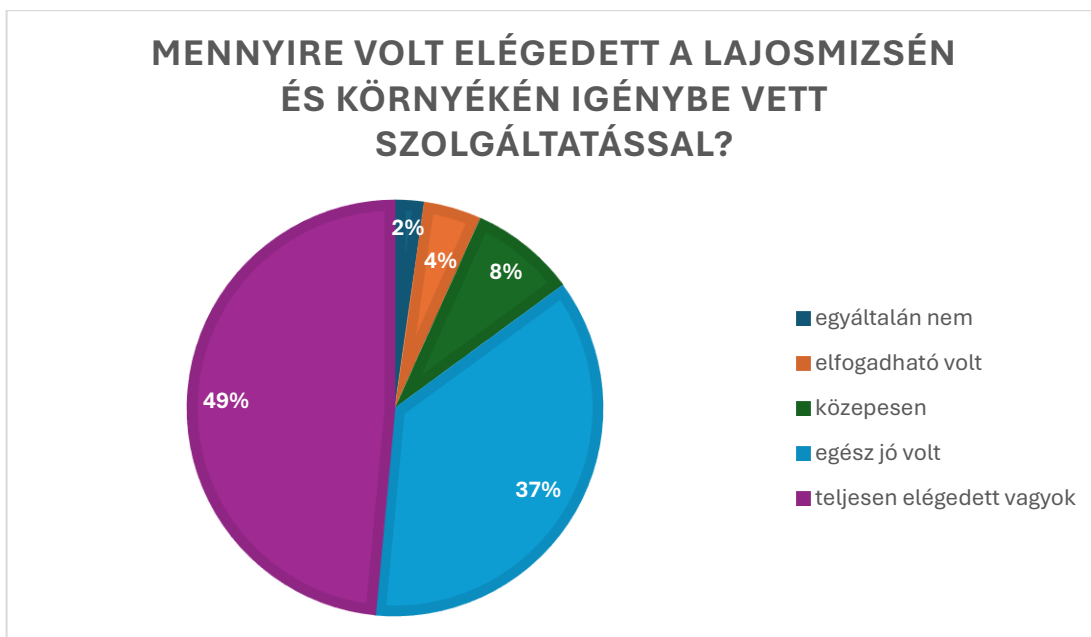
A gyakoriságot félretéve megfigyelhető, hogy hagyományőrző lovasbemutatón, szüreti felvonuláson és lovaskocsikázáson vettek már részt a legtöbben a kitöltők közül.

A lovasprogramokkal kapcsolatos térségi kínálatra 21 fő válaszolta azt, hogy teljes mértékben elégedett. Ezt azzal magyarázta néhány személy, hogy színvonalas rendezvényeken, sokszínű programokon vehetnek részt. A többi kitöltő elégedettségét többféle tényező befolyásolta. A válaszadók közül volt olyan, akiben az oktató és a személyzet stílusa keltett rossz érzést, de olyan is, akiben épp az ellenkezője miatt maradt jó élmény.

A lovardák megközelíthetőségét is kiemelték néhányan, mivel ezeket a helyeket sokszor autó nélkül nehéz elérni. Az elemzés során kiderült, hogy a legtöbben mégis az árat és a hirdetések hiányát tartották a legfontosabbnak. Ezek nagyon fontos tényezők, mivel, ha a szolgáltatók csak ezt a két dolgot figyelembe vennék, akkor már lehet, hogy egy olyan fejlődést érhetnének el, amivel sok új elégedett vendéget vonzhatnának magukhoz. Mindezek ellenére a lovasprogramok kínálatával kapcsolatban a válaszok többsége az „elfogadható” és az „egész jó” kategóriákra esett.

5.2.4. A Lajosmizsén és környékén igénybe vett szolgáltatások

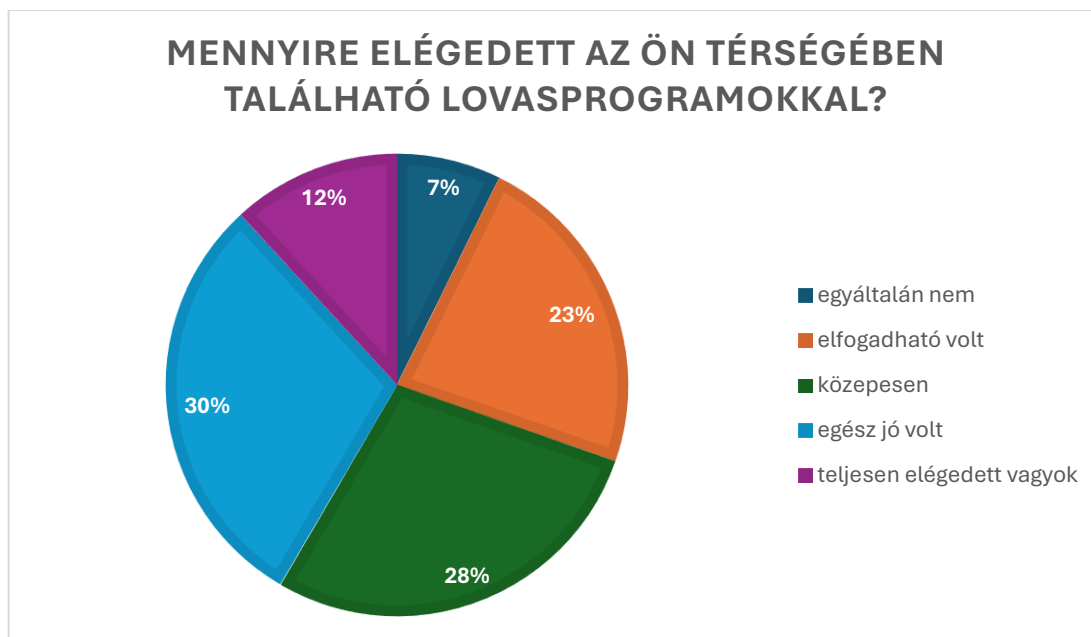
A lovasprogramok népszerűségét tekintve a felmérésem alapján megállapítható, hogy az ország nagy részéről érkeznek Lajosmizsére és környékére vendégek, akik igénybe veszik a kínált lehetőségeket. A válaszadók 69%-a azt írta, hogy töltötte már ilyen programmal az idejét, ha ebben a térségben járt. A legtöbben ebben az esetben is a hagyományőrző lovasbemutatót, a szüreti felvonulást jelölték meg, viszont több, mint felük, összesen 88 fő válaszolta, hogy a lovaskocsikázás élményével gazdagodott a régióban. A kapott adatok alapján a szolgáltatások minőségével nagy mértékben elégedettek voltak a résztvevők, mivel a „teljesen elégedett vagyok” lehetőségre a válaszadók 49%-a, az „egész jó volt” opcióra pedig 37%-a kattintott (5. ábra).

5. ábra: A Lajosmizsén és környékén igénybe vett szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettség

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ez összességében azt gondolom, hogy nagyon jó visszajelzés, mivel ahhoz képest, hogy amikor a megkérdezett lakóhelyének közelében található lovasprogramokkal kapcsolatban tettem fel ugyanezt a kérdést, akkor közel sem volt ennyire egyértelmű az elégedettség. Abban az esetben az „elfogadható”, a „közepesen” és az „egész jó” válaszlehetőségekre szinte ugyanannyi válasz érkezett, így ott nehezen megállapítható, hogy valójában merre billen a mérleg (6. ábra).

**6. ábra: A kitöltők térségében található lovasprogramokkal kapcsolatos
elégedettség**

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Visszatérve ahhoz, hogy milyen arányban vannak azok, akik már részt vettek bármilyen lovas eseményen Lajosmizsén és környékén, azt figyeltem meg, hogy 57 válaszadó még nem vett részt ilyen programon. Azonban 30%-uk már hallott valahonnan a helyi lovas lehetőségekről, annak ellenére, hogy még nem próbálták ki ezeket. Ez arra utal, hogy a hírek eléri az emberek egy részét, viszont dolgozni kell azon, hogy legyen motivációjuk részt is venni rajtuk. Az a tény viszont meglepő volt számomra, hogy az észak-magyarországi és a dél-dunántúli megyékből is érkezett az a válasz, hogy tudomásuk van a vizsgált régió lehetőségeiről.

Lajosmizsére és környékére sokan érkeztek üzleti út, illetve kirándulás miatt. A válaszadók többsége viszont ezen a környéken él. Aki a munkája miatt látogatott el ebbe a térségbe nem vett igénybe aktív lovasturisztikai szolgáltatást, de van olyan, aki hallott már a lehetőségekről. A szabadideje eltöltése céljából érkezettek 66%-a tudja, hogy a régió mit tartogat számukra a lovasprogramok tekintetében. Az aktív lovas szolgáltatáson részt vevők többsége a túralovaglást és a tereplovaglást próbálta ki. Megnéztem, hogy a Lajosmizse közelében élők kevesebb, mint 40%-a vett már részt ilyen tevékenységen. Ezen belül a kitöltők 80%-a lovasoktatáson szerzett tapasztalatot a lovakkal kapcsolatban, a gyakorlott lovasok pedig terep- és túralovagláson is voltak már. Összességében, akik bármilyen aktív élményhez jutottak ebben a térségben meg voltak elégedve a kapott

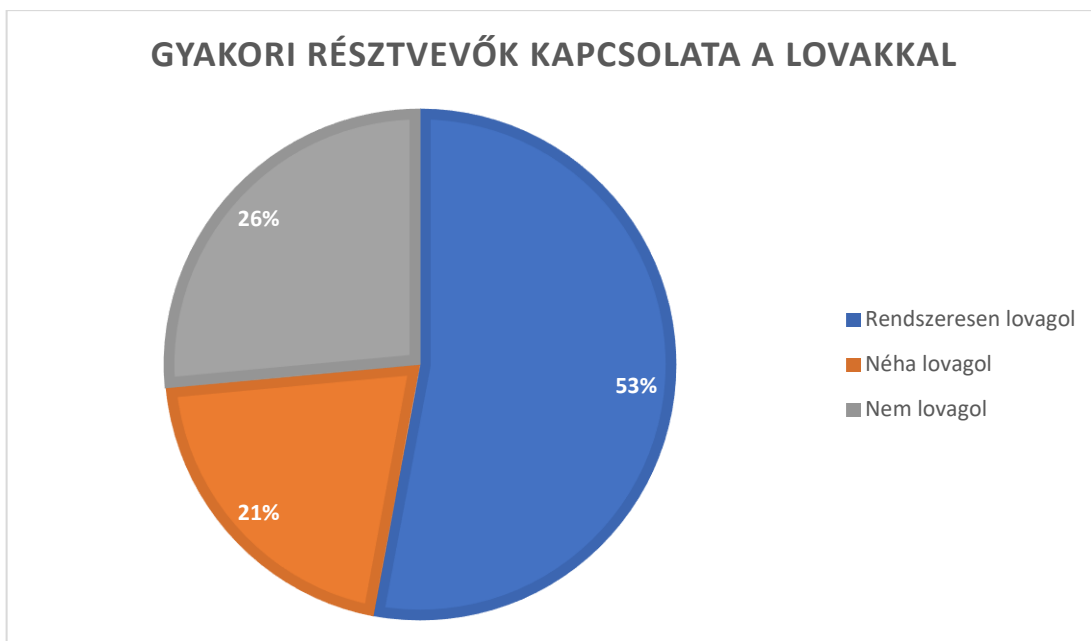
szolgáltatással, mivel 89% az „egész jó volt” és a „teljesen elégedett vagyok” opciót választotta.

Megnéztem, hogy akik utaztak már Lajosmizsére és környékére, azok milyen lovasprogramon vettek részt. Az aktív és passzív lovas szolgáltatások között megoszlott a válaszok száma. Előbbi esetében a kimagasló eredményt a díjugrató versenyek hozták, utóbbi esetében pedig a lovasbemutatók és a szüreti felvonulás együttesen. A díjugrató versenyek szempontjából azt gondolom, hogy meghatározó szerepet játszik a Lajosmizsétől nem messze található Airvent Lovas Club, amely rengeteg versenyt szervez hazai és nemzetközi szinten is. Lehetséges, hogy a kitöltők között is van olyan, aki hozzájuk érkezik. Volt szerencsém ellátogatni erre a helyre, és saját tapasztalatom is az, hogy központi szerepet játszik a díjugratások szempontjából az országban.

5.2.5. A lovasprogramokon gyakran résztvevők vizsgálata

A lovasprogramokon való részvételt a gyakoriság szempontjából úgy is megvizsgáltam, hogy akik gyakran jelennek meg ilyen eseményen, azok milyen kapcsolatban vannak a lovakkal. A 34 fő közül – akik azt választották, hogy gyakran mennek efféle rendezvényekre nézőként – 18 fő rendszeresen lovagol is, valamint 7 személy a „néha” lehetőséget választotta. Ebből azt a konklúziót lehet levonni, hogy ezeket összeadva közel 74% az, aki azért megy el a lovasprogramokra, mert szereti a lovakat, sokat foglalkozik velük (7. ábra).

Tanulási szempontból is érdemes a lovasoknak ilyen helyekre ellátogatni, mivel mások figyelésével új technikákat ismerhetnek meg. A programok a lovas közösség erősítésében is nagy szerepet játszhatnak, mivel találkozhatnak és megvitathatják saját tapasztalataikat. Egy hobbilovas esetében pedig nagyon jó élményt nyújthatnak a különböző lovasbemutatók és versenyek, mivel így más nézőpontból is lehetősége van a lovak iránt érzett szeretetét megélni, anélkül, hogy aktív részese lenne az állatokkal való foglalkozásnak.

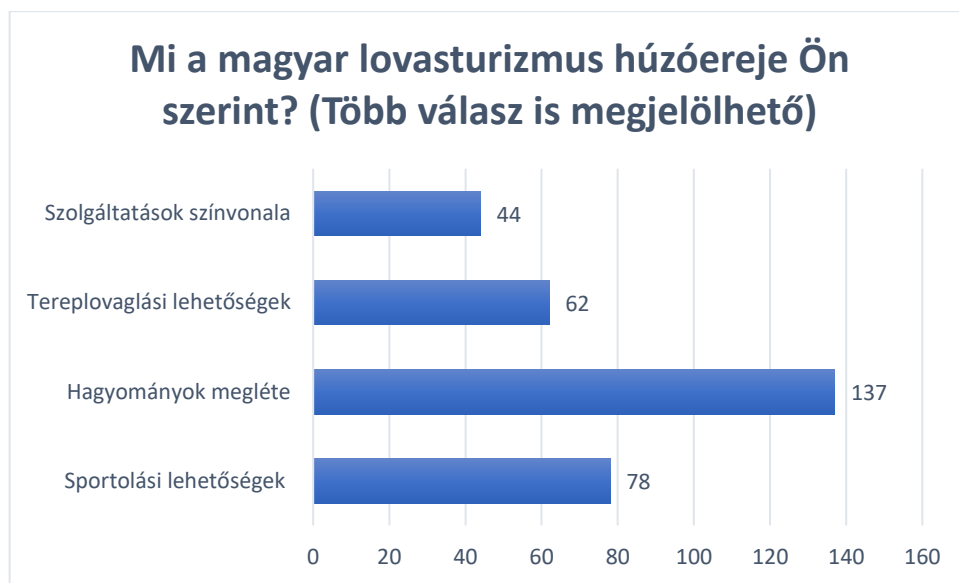
7. ábra: A gyakori résztvevők lovakkal való kapcsolatának megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Következő lépésként azt vizsgáltam, hogy azok közül, akik gyakran vesznek részt lovas eseményeken nézőként, milyen arányban vannak hobbi, illetve verseny szintű lovasok. Mivel alapvetően kevesebben voltak azok a kitöltők, akik versenyszerűen lovagolnak, így, ha csak azt veszem figyelembe, hogy azok közül, akik azt választották, hogy gyakran látogatnak el ilyen rendezvényre, akkor azt az eredményt kapom, hogy ez a hobbi lovasok 58%-ára, a verseny lovasok 18%-ára jellemző. Azonban, ha úgy elemzem ezt a kérdést, hogy a szabadidős lovaglók közül 34%, a sportlovasok közül pedig 60% az, aki gyakori résztvevője a programoknak, akkor más eredményt kapok. A hobbi lovasok nézőpontjából az előzőekben már kifejtettem, hogy például egy kis kikapcsolódás miatt is ellátogathatnak ilyen rendezvényekre. A versenyzői szinten lovaglók pedig a versenytársak megfigyelése, és az ebből adódó tanulás miatt jönnek el ide. Felkészülésüket is segítheti, valamint támogatni és biztatni tudják a barátaikat és csapattársaikat a megmérettetéseken.

5.2.6. A magyar lovasturizmusról alkotott vélemények

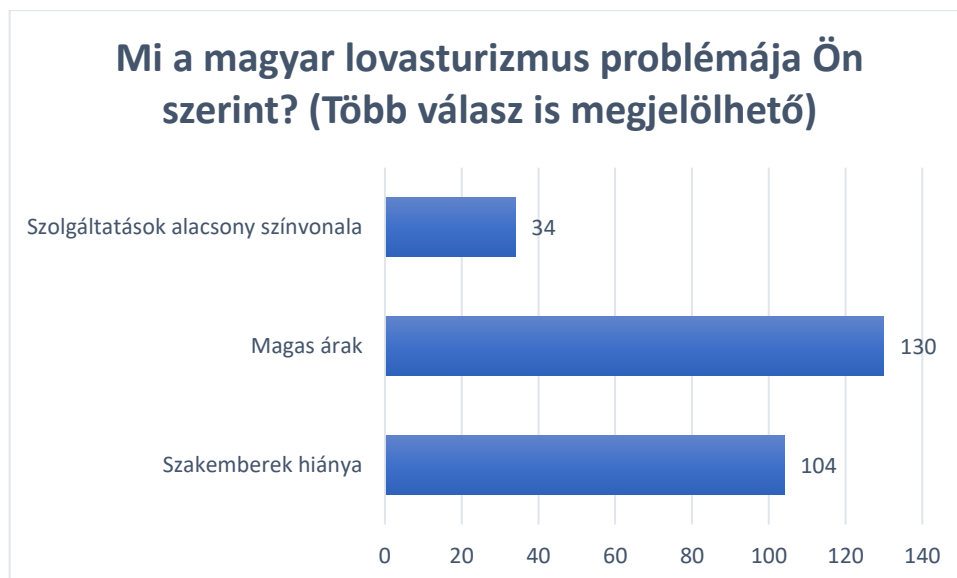
Az elemzés utolsó részére a vélemények összegyűjtése maradt a magyar lovasturizmus helyzetéről, húzóerejéről és problémájáról. Először a pozitív jellemzőit vettem figyelembe. Ebben az esetben több válasz is megjelölhető volt. Legtöbbször a hagyományok meglétét és a sportolási lehetőségeket tartották a legerősebb tényezőnek (8. ábra). Ez abból adódhat, hogy a hagyományokra támaszkodnak a rendezvények szervezésekor. Ha a csikós bemutatókat, pusztaprogramokat tekintem, azok is mind a lovas kultúra népszerűsítését és szemléltetését tűzik ki célul. Ezen a ponton párhuzamot találtam a Tanyacsárdával készített interjúmmal, mivel az ott dolgozó válaszadó is kiemelte, hogy a fejlesztéseiket is a hagyományok köré építenék fel. A sportolási és lovaglási lehetőségek pedig a természeti adottságok miatt lehetnek fontosak a magyar lovasturizmus szempontjából.

8. ábra: A magyar lovasturizmus húzóereje

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A problémák elemzésekor egészen egyöntetű volt a válasz, mivel kimagaslóan a szakemberek hiányára és a magas árakra érkeztek a voksok (9. ábra).

9. ábra: A magyar lovasturizmus problémája

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Végül pedig a fejlesztések fontosságát emelném ki. Különböző szűrésekkel vizsgáltam meg az erre irányuló kérdésekre érkező válaszokat. Azok, akik versenyzői szinten lovagolnak a szakemberek képzését tartják a legfontosabb elemnek. Megfigyeltem azt is, hogy azok adták a legtöbb javaslatot, akik rendszeresen foglalkoznak lovakkal. Az elemzés során már említésre került, de ebben a kérdéskörben is szerepet kap a megfelelő számú és fontosságú hirdetések hiánya. A reális, fenntartható árak kialakításának fontos szerepe lehetne a fejlesztésekre vonatkozó valós igények összeállításakor.

6. ÖSSZEGZÉS, FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

6.1. ÖSSZEGZÉS

A TDK dolgozatomban első lépésként összefoglaltam a legfontosabb turizmussal kapcsolatos tudnivalókat. Az idegenforgalom definíciójának számos megfogalmazásával találkoztam a szakirodalmak tanulmányozása során. A turizmus olyan tevékenységek összessége, amelyeket az emberek végrehajtanak, amikor elhagyják szokásos lakóhelyüket és utaznak, legyen az belföldi vagy külföldi úti cél. Az idegenforgalom növeli a lakosság számára a munkalehetőségeket, valamint a kereskedelemhez is hozzájárul. Magyarországon a turizmus kiemelt ágazat. A COVID19 járvány következtében a GDP-hez való hozzájárulása visszaesett, de azóta folyamatosan növekszik. A turizmus szereplője a látogató vagy utazó. Megkülönböztethetjük őket ország, idődimenzió, valamint a meglátogatott helyszínen töltött idő alapján. A turizmusnak két alapvető fajtáját különböztetjük meg, amelyek a hivatás- és szabadidős turizmus. Az idegenforgalom tevékenységének jellegéből eredően aktív és passzív turizmust figyelhetünk meg.

Így jutottam el a dolgozati témámnak választott lovasturizmus kérdésköréhez. A lovasturizmus a lóval kapcsolatos turisztikai tevékenységek összessége. A turista szempontjából azokat, akik részt vesznek a lovaglásban vagy az egyéb lovas tevékenységekben aktív lovasoknak, akiknek pedig a ló látványa, jelenléte és a különböző lovasmutatványok megtekintése a vonzóbb passzív lovasoknak nevezzük. Ebben a fejezetben szó volt emellett a lovaságazat meghatározásáról, a lovasturizmusról általában, annak kialakulásáról, magyarországi helyzetéről, a lovas szolgáltatók patkós minősítéséről, valamint a lovasturizmussal kapcsolatos hazai és nemzetközi célokról. Érdekes volt látni, hogy nemzetközi weboldalon is említik Magyarországot a magyarok őseivel, a hagyományokkal és a lehetőségekkel kapcsolatban.

A vizsgált terület bemutatásával folytattam a munkát. Fontosnak tartottam, hogy először Bács-Kiskun vármegye adottságairól, valamint azokról a fejlesztésekről, célokról is írjak, amelyek az itt tartott konferenciákon elhangzottak. Ebben nagy segítségemre volt „Bács-Kiskun megye turizmusfejlesztési terve”, valamint a helyi újságok és napilapok cikkei. Ismertettem a területen található ménesekkel kapcsolatos információkat is. Ezt követően Lajosmizsére és környékére tértem ki. Megvizsgáltam a régiót a talaj, az éghajlat, az ipar, a közlekedés és természetesen az idegenforgalom szempontjából is.

Lajosmizse leglátogatottabb helyei a csárdák. A tanyasi életforma bemutatása vonzó az ide érkezők számára. Kiválasztottam a három legnagyobb lovas létesítményt, amely a közelben található, és bemutattam őket.

A primer kutatásomat két részre bontottam. Egyrészt interjú formájában megkerestem néhány lovas szolgáltatót, másrészt pedig kérdőíves felmérést is használtam a Lajosmizsén és környékén található szolgáltatásokkal kapcsolatban. Az interjúk megkérdezés során a térség meghatározó szolgáltatói közül három létesítmény válaszolt a kérdéseimre. A kérdéseket négy részre osztottam, így könnyebbnek tartottam elemezni az azonos kérdéskörbe tartozó válaszokat.

A beszélgetéseken szerzett tapasztalataim alapján következtetni tudok néhány dologra. Fontos, hogy a lovasprogramokat kínáló és szervező létesítmények szálláslehetőséget biztosítsanak, hiszen azok a vendégek, akik a lovak miatt érkeznek távolabbról az adott helyre így kényelmesen és egyszerűen meg tudják oldani a pihenőhelyüket is. Napjainkban nagy hangsúlyt fektetnek a szolgáltatók a rendezvényekre is. A nagyobb létesítmények szerint a lovas szolgáltatások kínálata nem elegendő ahhoz, hogy nyereségesen tudjanak üzemeltetni egy intézményt, de kiegészítő tevékenységekkel – mint például a szálláshely biztosításával vagy az étterem működtetésével – együtt megéri. A megkérdezettek közül a Hunor Lovastanya az, amely kizárólag a lovaglásra és a túralovaglásra összpontosít, viszont így is sikeresen működik. Elemeztem a magyar és külföldi vendégek arányát is, amely a három hely adatai alapján azt mutatta, hogy 53%-ban külföldi látogatók vesznek részt a programokon. A lovas szektor problémáival kapcsolatban egyöntetűen a megfelelően képzett szakemberek hiányát említették. A vállalkozások számára kiemelt fontosságú a folyamatos fejlesztés, ezért az erre vonatkozó célok is szóba kerültek.

A kérdőív elkészítésekor a célom az volt, hogy megismerhessem az emberek álláspontját és véleményét a témával kapcsolatban, valamint, hogy felmérjem a térség népszerűségét, a lovas szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettséget, és azt, hogy mit gondolnak a magyar lovasturizmus helyzetéről. Az életkorra vonatkozó válaszok alapján a huszas és negyvenes éveikben járók között a legnépszerűbb elfoglaltság a lovas tevékenység. A válaszok alapján az is megállapítható, hogy közkedvelt és híres Lajosmizse és környéke a lovas programok szempontjából. Akik erre a területre látogatnak leginkább a hagyományőrző lovasbemutatót, vagy a lovaskocsikázást választják időtöltésül, de vannak olyanok is, akik a szüreti felvonulás miatt érkeznek ide.

A térség híre eljutott az ország nagy részére, és tudomásuk van az embereknek arról, hogy mit kínál a régió.

Az aktív programok közül a túralovaglás és tereplovaglás mutatkozott a legkeresettebbnek. A Lajosmizse közelében élők nagy része lovasoktatás keretein belül szerzett tapasztalatot a lovakkal kapcsolatban. Az ezen a területen igénybe vett szolgáltatásokkal nagy mértékben elégedettek voltak. Megvizsgáltam a hobbi- és versenylovasokkal kapcsolatban például, hogy ők nézőként milyen okokból látogathatnak el különféle eseményekre.

Az elemzés utolsó részére a vélemények összegyűjtése maradt a magyar lovasturizmus helyzetéről, húzóerejéről és problémájáról. Az emberek többsége azt válaszolta, hogy a legfőbb húzóerő a hagyományok megléte, viszont a tereplovaglási és sportolási lehetőségek is meghatározóak. Problémának a magas árakat és a szakemberek hiányát érzik leginkább. Utóbbi a szolgáltatók és a vendégek szempontjából is gondot jelent.

6.2. FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

Dolgozatom végén fejlesztési javaslatokat teszek a lovasturizmus fellendítésére, valamint arra, hogy hogyan lehetne kiküszöbölni a felmerülő problémákat. A primer kutatásom elvégzésekor visszacsatolást kaptam azokra a javallatokra, amelyek a szakirodalmak tanulmányozása közben felmerültek bennem.

Az első és legfontosabb javaslatom az, hogy nagyobb hangsúlyt kellene fektetni – mind a lovas szolgáltatók, mind pedig az állam részéről – a marketing kommunikációra a lovas tevékenységekkel kapcsolatban. Saját tapasztalatom is az, hogy sajnos alig látni ilyenféle hirdetéseket, reklámokat, pedig a cél az lenne, hogy minél elterjedtebbek legyenek a lovasprogramok, és az emberek szívesen vegyenek részt rajtuk. A mai világban az új vendégek vonzásához elengedhetetlen a közösségi média felületein való aktív részvétel. Az online hirdetések pillanatok alatt rengeteg emberhez képesek eljutni. Azt gondolom, hogy mivel ez a világ rendkívül „beivódott” az életünkbe, ezért ki is kellene használni ennek az előnyeit. Ez alatt nemcsak a programok reklámozását értem, hanem a mindennapi élettel kapcsolatos tevékenységek – például egy szép fotó a helyről és a lovakról, egy kedves történet, egy rövid videó – megosztását is, mert ez szimpatikus lehet az embereknek. A legnépszerűbb platformokat érdemes használni, mint a Facebook, Instagram, TikTok. Mindezek mellett még ehhez a javaslatomhoz kapcsolódik a lovastúra

útvonalak hirdetése, mivel sok ember nem tud a közelében lévő barangolási lehetőségekről.

A lovak iránti szeretet kialakulásában az óvodás és iskolás kor meghatározó szerepet tölthet be. Fontos lenne, hogy bevezessék ezekbe az intézményekbe a rendszeres lovasprogramokat, mivel azok hozzájárulhatnak a gyermekek készségeinek és képességeinek fejlődéséhez. Ahogyan azt már a kutatásom elemzésénél kifejtettem, számos jó hatása van a lovaglásnak, valamint a lovakkal való foglalkozásnak mentális és fizikai szempontból is. Javíthatja a fiatalok testtartását, egyensúlyérzékét, empátiát és felelősségtudatot alakíthat ki, valamint több időt tölthetnek a szabadban, így el tudnak szakadni a virtuális világtól. A foglalkozásokat szakkörök keretében szervezhetnék meg, valamint családi napokat és több óvodai és iskolai rendezvényt is tarthatnának bevonva az állatokat. Együttműködések megkötésével ezek megvalósíthatóak lennének.

A lovardák, lovastanyák, lovasiskolák, valamint azok a helyek, ahol lovasprogramokon lehet részt venni tarthatnának nyílt napokat annak érdekében, hogy az emberek jobban bele lássanak a tanyasi életbe, és abba, hogy milyen feladatokat kell ellátnia annak, aki a lovakkal foglalkozik. Ennek keretében kipróbálhatnának különböző munkafolyamatokat, valamint aktív részesei lehetnének a nézőként látott programok előkészületeinek.

Az interjúk készítése során minden alkalommal felmerül a szakemberhiány, illetve a képzések minőségének problémája. Véleményem szerint ezen központilag kellene változtatni. Az oktatások korszerűsítése, valamint a gyakorlati tudás megszerzése is elengedhetetlen a szakmai ismeretek elsajátításában. A továbbképzések fontosságára is felhívnám a figyelmet. Különböző témakörökben, sokszínű, tematikus programok keretében ezeket rendszeressé kellene tenni, ezáltal folyamatos fejlődésre lenne lehetőségük a szakembereknek.

Az utolsó javaslatomként pedig a terápiás lovaglás fontosságát emelném ki. Az egészségügy számos területére be lehetne vezetni, így enyhébb esetekben elkerülhető lenne a gyógyszeres kezelés és a lovak részesei lehetnének a gyógyulási folyamatnak. Rengeteg betegség kezelésébe lehetne ezt alkalmazni, például neurológiai, mentális és pszichés betegségek, mozgásszervi, fejlődési, tanulási, érzékszervi rendellenességek, érzelmi és magatartászavarok enyhítésében, valamint különböző rehabilitációs folyamatokban nyújthatna hatékony segítséget. Ahhoz, hogy ez jól tudjon működni több terápiás lovasközpontot kellene létrehozni az országban.

7. IRODALOM- ÉS FORRÁSJEGYZÉK

- Aktív Magyarország (2022). Lóska János – A magyarországi lovasturisztikai modell bemutatása, (Aktív Magyarország 2021. évi aktív- és ökoturisztikai szakmai konferenciája) [Video]. YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=vzDfozFG0ho>, 2023.11.23.
- baon.hu (2024). [online] <https://www.baon.hu/helyi-kozelet/2022/08/leegett-a-felsolajosi-uj-tanyacsarda-kemences-haza-de-tovabb-mukodik-az-etterem>, 2024.05.09.
- Bács-Kiskun megye turizmusfejlesztési terve 2016-2020 (2016). https://www.bacskiskunfoglalkoztatasi.hu/attachment/B%C3%A1cs-Kiskun%20megye%20turizmusfejleszt%C3%A9si%20terve_final20161117.pdf 2023.11.29.
- Bodnár, L. (2005). Az idegenforgalom hazai és nemzetközi vonatkozásai. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- bugacpuszta.hu (2024). [online] <https://www.bugacpuszta.hu/>, 2024.05.01.
- Dallos, Gy. (2022). A Kincsem Nemzeti Lovas Program aktualitásai. Országos Közoktatási és Szakképzési Szakértői Konferencia, Kiadvány 2022. <https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/33-kiadvany-2022/1571-2022-dallos-gyula-a-kincsem-nemzeti-lovas-program-aktualitasai-megvalosult-es-tervezett-projektek>, 2023.11.23.
- Delano, K. (1995). Riding: A guide for new riders. New York: Lyons & Burford Publishers
- equitours.com (2024). [online] <https://www.equitours.com/>, 2024.03.30.
- Fehér, I. & Kóródi, M. (2008). A vidéki turizmus fejlesztése, Budapest: Szaktudás Kiadó Ház Zrt.
- georgikon.hu (2024). [online] <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fgeorgikon.hu%2Faat%2Fmenesgazda%2FLohasznalat%2FEloadasaok%2FLovasturizmus.ppsx&wdOrigin=BROWSELINK>, 2024.04.19.
- gereby.hu (2024). A Geréby Kúria Hotel és Lovasudvar bemutatása. [online] <https://gereby.hu/hu/>, 2024.05.01.
- Györffy-Villám, A. (2001). A lovasturizmus kézikönyve, Budapest: Mezőgazda Kiadó
- Hansághy, P. (2000). Marketing a lovasturizmusban, Budapest: Mezőgazda Kiadó

- Hírösvény (2013). Szerb-magyar összefogás a lovasturizmusért. 2.évf. 22. sz. (2013.06.01.) 5.
- Horváth, A. (2023). Felelősségteljes turizmus, avagy környezeti és társadalmi felelősségvállalás vizsgálata a turisztikai szereplők körében. [egyetemi doktori disszertáció] Pécs: Földtudományok Doktori Iskola, Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar, <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/34844/horvath-andrea-phd-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 2023.11.22.
- Jászberényi, M., Boros, K. & Miskolczi, M. (2022). Vonzerőfejlesztés a kulturális és aktív turizmusban. Akadémiai Kiadó, Budapest. <https://mersz.hu/jaszberenyi-boros-miskolczi-vonzerofejlesztes-a-kulturalis-turizmusba/>, 2023.10.18.
- Kardos, Z-né. (2011). Turisztikai ismeretek. Egyetemi tankönyv. 7-17. https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/8154/turisztikai_ismeretek.pdf?sequence=1%26%238211%3BisAllowed%3Dy&fbclid=IwAR1M6pUSD2jblXmBhLknich5NBdqvLgq20cnlcQ5WppOQLiUA1YuPshaUv4, 2023.10.30.
- Kincsem Nemzeti Lovas Program (2012). https://www.lovasfarm.eu/userfiles/file/uj_nemzeti_lovas_startegia/Kincsem_program.pdf, 2023.11.23.
- Korda, M. (2003). Horse People: Scenes from the riding life. New York: HarperCollins Publishers
- Lajosmizse Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (2013). <http://www.lajosmizse.hu/sites/default/files/Microsoft%20Word%20-%20LOCAL%20AGENDA%2021%20Program.doc.pdf>, 2023.11.28.
- Lajosmizse Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2025 (2020). [http://www.lajosmizse.hu/sites/default/files/Lajosmizse%20Gazdasagi%20Program%202020_2025_04_17_final\(1\)_0.pdf](http://www.lajosmizse.hu/sites/default/files/Lajosmizse%20Gazdasagi%20Program%202020_2025_04_17_final(1)_0.pdf), 2023.11.30.
- Lengyel, M. (2004). A turizmus általános elmélete. file:///C:/Users/bujdo/Downloads/dokumen.tips_lengyel-marton-a-turizmus-altalanos-elmelete-2004.pdf, 2023.11.23.
- lovasok.hu (2024). [online] <https://www.lovasok.hu/index-archive.php?i=94272>, 2024.03.18.

- Lovas Szakmai Munkacsoport (2010.) A lovaságazati stratégia alapjai. http://www.logyogysz.hu/_data/VFS_9ceb3f150ae44d31b769e0c3a349b0c1.pdf, 2024.03.25.
- Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség honlapja. <https://mltsz.chrome.hu/szovetseg>, 2023.11.30.
- MTÜ (2023). Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030.-Turizmus 2.0. kiegészítés https://mtu.gov.hu/dokumentumok/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia_kiegeszites.pdf?v=0.159, 2023.11.22.
- Michalkó, G. (2016). A turizmológia elméleti alapok. Akadémiai Kiadó, Budapest. <https://mersz.hu/michalko-turizmologia/>, 2023.10.15.
- Michelot, C., Labourdette, J., Auzias D. & Cohen D. (2010). La France á cheval: Guide du tourisme équestre. Párizs: Les Nouvelles Editions de l'Université
- mizseilovastanya.hu (2016). A Mizsei Lovastanya bemutatása. [online] <https://mizseilovastanya.hu/>, 2023.11.30.
- Németh, A. (2004). Lovasturizmus Magyarországon. Gazdálkodás (1957-), 48. évf. 9. számú kiadás, 95-98.
- Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia (2022). Tervezet 2030-ig <https://aofk.hu/wp-content/uploads/2021/04/aofk-nats-2030.pdf>, 2023.11.23.
- Nemzeti Lovasturisztikai Szövetség honlapja. <https://fite-net.org/>, 2024.03.29.
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia keretein belül, a Magyar Turizmus Zrt. számára megfogalmazott fejlesztési stratégia. 2009. [online] 3-18. http://www.logyogysz.hu/_data/VFS_c8c9c84eaf138481b7f851359d7edf4.pdf?fbclid=IwAR1J3MDAPk8k58LJbDjk7jJsY0sIDnthfyLNG20mElDSf6diWlBx2EEQT4M, 2023.10.30.
- Obádovics, Cs. (2021). Lovak, lovasok, lovardák – lovasturizmus Magyarországon. Gazdaság & Társadalom, Journal of Economy & Society, [e-folyóirat] 21(1), 77-93. http://real-j.mtak.hu/23771/1/GT_2021_1.pdf, 2023.10.30.
- patakimenes.hu (2024). [online] <https://patakimenes.hu/>, 2024.05.01.
- Petőfi Népe (2006). A térség lovassportokban és lovasturizmusban rejlő lehetőségeinek feltérképezése. 68. évf. 127. sz. (2013.06.03.), 2.
- spain.info (2024). Spanyolország hivatalos turisztikai honlapja. <https://www.spain.info/en/top/horse-riding-spain-passion-horses/>, 2024.03.29.
- Szűcs, B. (2007). Az Országgyűlés Sport- és turisztikai bizottságának ülésén készült Jegyzőkönyv.

<https://www.parlament.hu/documents/static/biz38/bizj38/IFB/0703271.htm>,
2023.11.23.

tanyacsarda.hu (2024). A Tanyacsárda bemutatása. [online] <https://www.tanyacsarda.hu/>,
2024.05.01.

World Travel & Tourism Council, (WTTC), (2018). Travel & Tourism Economic Impact
2018 Hungary.
https://turizmus.com/html/data/cikk/115/6991/cikk_1156991/WTTC_Hungary2018.pdf, 2023.11.22.

MELLÉKLETEK

Interjúkérdések

- Hány főt foglalkoztatnak?
- Hány férőhelyes a létesítmény?
- Kapcsolódik-e esetleg étterem, szálloda a lovardához? Milyen arányban oszlanak meg a bevételek/költségek?
- Hány lovat tartanak a lovardában?
- Melyek a legkeresettebb szolgáltatások Önöknél?
- Mely időszak a legfelkapottabb?
- Melyik korcsoportra a legjellemzőbb a részvétel? Kb. hány vendéget fogadnak egy évben? (magyarok/külföldiek aránya)
- Van-e esetleg olyan szolgáltatás, amit lehetne, de mégsem kínálnak valamilyen okból az Önökhöz érkező vendégek számára? Miért?
- Milyen módon lehetne ösztönözni az embereket az ilyen programokon való részvételre? Milyen módszereket alkalmaznak az ismertség növelésére?
- Mit gondol, megengedheti-e magának az emberek többsége ezt a fajta időtöltést?
- Mit gondol, elegendő figyelmet kapnak-e a lovas szolgáltatók?
- Megfelelően kezeli ezt a szektort az állam?
- Mit gondol a lovas szolgáltatók mennyisége és minősége kapcsán?
- Mennyire gondolja fenntarthatónak ezt a szektort?
- Megéri-e csak a lovas szolgáltatásokkal foglalkozni? „Meg lehet-e belőle élni?” (kiadások/bevételek)
- Milyen fejlesztéseket javasolna a jövőben? Terveznek-e fejlesztéseket az Önök létesítményében?
- Milyen kitörési pontjai vannak a lovasturizmusnak?

2. számú melléklet

Kérdőív kérdések

1. Az Ön neme:
 - férfi
 - nő
2. Melyik korcsoportba tartozik Ön?
 - 20 éves kor, vagy az alatt
 - 21-30 éves kor között
 - 31-40 éves kor között
 - 41-50 éves kor között
 - 51-60 éves kor között
 - 61 éves kor felett
3. Melyik területen él Ön?
 - Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád, Békés vármegye
 - Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye
 - Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye
 - Pest megye
 - Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém vármegye
 - Somogy, Tolna, Baranya vármegye
 - Zala, Vas, Győr-Moson-Sopron vármegye
 - külföldön
4. Szokott-e nézőként lovasprogramokon részt venni?
 - igen, gyakran
 - ritkán
 - nem
5. Milyen lovasprogramokon vett már részt?
 - Hagyományőrző lovasbemutató
 - Szüreti felvonulás
 - Lovasszínház
 - Díjugrató verseny
 - Lovaskocsikázás
 - tereplovaslás
 - lovasoktatás

- egyéb:

6. Mennyire elégedett az Ön térségében található lovasprogramok kínálatával?

- 1 – egyáltalán nem
- 2 – elfogadható
- 3 – közepesen
- 4 – egész jó
- 5 – teljesen elégedett vagyok

7. Vett-e már részt lovasprogramon Lajosmizsén és környékén?

- igen
- nem

8. Ha igen, mely lovasprogram volt az?

- Hagyományőrző lovasbemutató
- Szüreti felvonulás
- Lovasszínház
- Díjugrató verseny
- Lovaskocsikázás
- tereplovaglás
- lovasoktatás
- egyéb:

9. Mennyire volt elégedett a szolgáltatás minőségével?

- 1 – egyáltalán nem
- 2 – elfogadható volt
- 3 – közepesen
- 4 – egész jó volt
- 5 – teljesen elégedett vagyok

10. Ha még nem vett részt lovasprogramon, halott-e már a környék lehetőségeiről?

- igen
- nem

11. Szokott-e Ön lovagolni?

- igen, rendszeresen
- igen, néha
- nem

12. Ha igen, milyen szinten?

- hobbi
- verseny

13. Milyen gyakran tölti lovakkal az idejét?

- hetente
- havonta
- félévente
- évente
- soha

14. Mennyire elégedett Ön a régiója lovasszolgáltatásaival?

- 1 – egyáltalán nem
- 2 – elfogadható
- 3 – közepesen
- 4 – egész jó
- 5 – teljesen elégedett vagyok

15. Vett-e már igénybe aktív lovasturisztikai szolgáltatást Lajosmizsén és környékén?

- igen
- nem

16. Ha igen, milyen típusú szolgáltatást?

- túralovaglás
- tereplovaglás
- lovas oktatás
- egyéb:

17. Mennyire volt elégedett a szolgáltatás minőségével?

- 1 – egyáltalán nem
- 2 – elfogadható volt
- 3 – közepesen
- 4 – egész jó volt
- 5 – teljesen elégedett vagyok

18. Mit gondol a magyar lovasturizmus helyzetéről?

- nagyon jó
- jó, de lenne min fejleszteni
- erősen fejlesztésre szorulna
- rossz

19. Mi a magyar lovasturizmus húzóereje Ön szerint?

- sportolási lehetőségek
- hagyományok megléte
- tereplovaglási lehetőségek
- szolgáltatások színvonala
- egyéb:

20. Mi a magyar lovasturizmus problémája Ön szerint? (Több válasz megjelölése is lehetséges)

- szakemberek hiánya
- magas árak
- szolgáltatások alacsony színvonala
- egyéb:

21. Milyen fejlesztéseket javasolna a lovasturisztika terén?